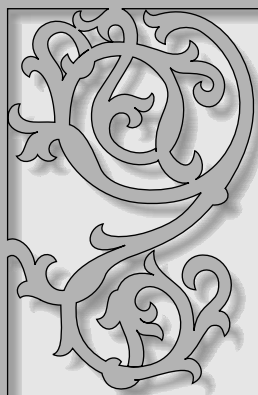

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

IV. évf.
7. szám
2003. október

A TARTALOMBÓL:

Dr. Szalay Pál:
A pietizmus pedagógiája

Új intézményeink
Czella László:
Megalakult a Senczi
Molnár Albert Refor-
mátus Általános Iskola

ORTE konferencia
Papp Kornél:
A közoktatási törvény
módosításának hatása
intézményeinkre, a
református közoktatás
időszerű kérdései

Piacgazdaság és
keresztyén erkölcs
konferencia
(2003. november 7-8.)
programja

Borító: Acsai Kastély (részlet)

A pietizmus pedagógiája

Dr. Szalay Pál

katechetikának a vallásos nevelés egész területét fel kell ölelnie, tehát nem elégedhetik meg ennek a munkának csak az egyház vagy éppen csak az iskolai munka terén való szabályozásával, hanem ki kell terjeszkednie arra is, hogy a családi, iskolai, iskolán kívüli nevelésnek is mint azonos elvi alapon álló tevékenységnek szintén szabályozza a törvényeit. Így lesz a katechetika tárgya a vallásos nevelés egész körének és munkájának a szabályozása.” A katechéo szóval az ÚT-ban Lk 1,4; Acta 18,25. 21,21. 21,24; Róma 2,18; 1Kor 14,19 és Galata 5,6 helyein találkozunk.¹

A katechetika szón tulajdonképpen ugyanazt értjük, mint a valláspedagógia szón, mégis inkább az előbbit használjuk, kihangsúlyozva vele, hogy ez teológiai tudomány. Nem az a kérdés, „*wie lehren wir Religion*”, hanem *Pfenningsdorff*tal szólva: „*wie lehren wir Evangelium*”?

A nevelői tevékenység nem csupán csak tanítás, de hozzá tartozik a szoktatás, a példamutatás és a fegyelmezés is. A valláspedagógia azt akarja elérni, hogy az ifjú épüljön. *Barth* Károly szerint a katechézis célja a gyermeket készzé és alkalmassá tenni az igehirdetés befogadására és megértésére. Az igazán nagy pietista nevelők a tanítás módszerét is többnyire a Bibliában találták meg.²

Amikor a pietizmus pedagógiájáról beszélünk, akkor a klasszikus pietizmusra gondolunk, *Spener*, *Francke*, *Zinzendorf* és *Bengel* pedagógiájára.

Spener Jakab Fülöp

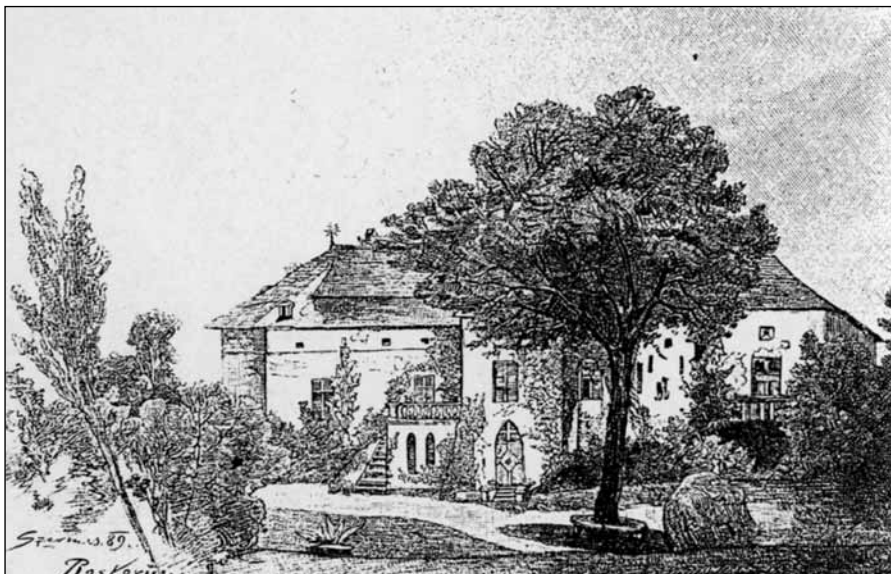
A pietizmus első nagy alakja, fundálója kiemelkedő teoretikusa. Fiatal korának nagy élményét jelentette *Arndt*: Az igaz keresztyénségről írott 4 könyve és *Baile*: *Praxis pietatisa*. Baseli és genfi utazásai maradandó hatást gyakorolnak rá. Frankfurtban

döbben arra rá, hogy az egyháznak egyik nagy hibája, ha nem a legnagyobb, hogy elhanyagolta a keresztyén nevelést, s egészen intellektuális munkává engedte azt válni.³

1677-ben adja ki: *Einfältige Erklärung der christl. Lehre nach der Ordnung des kleinen luth. Katechismus* c. munkáját, amelyet arra szánt, hogy lelkészeknek adjon általa segítséget. Hat év múlva újabb értékes munka került ki a tolla alól: *Tabulae catecheticae*, kezdő vallástanároknak ajánlja.

Arndt postilláihoz írta előszónak *Pia desideria* c., szinte korszakalkotó művét. Elmarasztalja benne kora lelkészképzését. Elszomorító képet fest a teológiákon folyó italozásról, duhajkodásról és veszekedésről. Az a legfontosabb, hogy olyan lelkészeink legyenek, akik maguk a legelőrehaladottabb igazi keresztyének, legyen isteni bölcsességük, és gondosan rávezessenek másokat az Ő útjára.⁴

Catechismuspredigten címmel adott ki 1689-ben beszédeket. 4 kötetben jelentek meg *Theologische Bedenken* c. írásai. Reformjai a hallei egyetemen öltének testet. Nevelői munkáját etikai igényesség és buzgó lelkiismeret jellemzi. Szerinte a vallástanítás célja „*den Kopf ins Herz zu bringen*”. Hogy Halle később a pietizmus fellegrára lett, az indulásnál nem kis részben *Spener*nek köszönhető. Amikor a katechézis fontosságát újra és újra hangsúlyozta példaként lebegett előtte a régi nagy katechéták alakja, *Alexandriai Kelemené* és *Origenesé*.⁵

A szerencsi vár

¹Dr. Imre Lajos: *Katechetika*. Bp. 1942, 1-4. p.

²Dr. Czeglédy Sándor: *Katechetika*. Debrecen 1951, kézirat 1. pp.

³Dr. Imre Lajos: *Katechetika*. Bp. 1942, 82. p.

⁴*Spener*: *Pia desideria*. Dabas 1993, 29. p.

⁵*Payr* Sándor: *A pietizmus pedagógiája*. 9. pp.

A. H. Francke

A XVII. sz. vallási és erkölcsi élete megújulásának a pietizmus talajában gyökerező rendkívül erőteljes egyénisége A. H. Francke (1663-1727). Ezméi az általa alapított intézmények és pedagógiai jellegű intézkedései nem tisztán pedagógiai megfontolásból, hanem inkább lelkigondozói szándékból történtek. Ő határozottan azt akarta, hogy a belső teológiai viták által, amelyek Luther tanításának tiszta megőrzésére irányultak és a 30 éves háború után az erkölcsök lezüllése következtében kialakult helyzetben, a népet bensőséges vallásos életre és valódi személyes kegyességre vezesse. Philipp Jacob Spener tanítványa lett, később pedig egy életre szóló barátságot kötöttek, és együtt küzdöttek koruk szűklátókörű dogmatikus életfelfogásával. Célja egy őszinte keresztyén képzés és igaz keresztyén élet, keresztyén életvitel, amelyik Isten és emberek iránti szeretetet hordoz. Nem elegendő egyedül a hitből való megigazulás, hanem az a cél, hogy a szívben támadjon hitbeli megtapasztalás és az igazságért való vívódás által a belső lelki élet is az ébredés által megújuljon.

Ezt élte át ő is 1687-ben, Lüneburgban való tartózkodása alatt. Megható, amit leír az önéletrajzában arról, ami a lelkében végbement. „Azután én nem mondhattam mást, csak azt, hogy én 24 éves koromig nem voltam jobb, mint egy terméketlen fa, amelyik sok lombban ékeskedett, de nagyobb részben rossz gyümölcsöt hozott. Mivel én szerettem a világot és a világ szeretett engem. Én tudtam magától értetődően, hogy mi a hit, újjászületés, megigazulás, megszentelődés stb., és tudtam különbséget tenni az egyik és a másik között és azt az Írás szavával megerősíteni, ámde mindabból én semmit nem talál-

Nagykikinda főtere

tam a szívemben, hanem az az emlékezetemben és a képzeletemben lebegett. Igen, én nekem a teológiai stúdiumokról csak annyi fogalmam volt, hogy ezeket a könyveket mélyen az emlékezetünkbe kell vésní, és amit megtanultunk, arról képesek legyünk beszélni. Am 24 éves korom táján kezdtem magamat vádolni, nyomorúságos állapotomat mélyebben megismerni és egyre nagyobb komolysággal tekinteni magamra, úgy hogy a lelkem meg akart ettől (a teheről) szabadulni. Mivelhogy nekem még igaz bitem nem volt, ezeket egyre inkább a szívemre vettem... Egyre inkább segíteni akartam magamon, egyre inkább süllyedtem a nyugtalanságba és a kétségbeesésbe.

Előzően nyugtalanul éreztem magam az ágyamban. Egy este, amikor épp vasárnap volt, {...} élesen éreztem mit is jelent Isten nélkül lenni. Azt sem tudom, hogy ez számomra egyáltalán lehetséges volna-e. Vajon a szívem ezt el tudná-e viselni? {...} A már említett vasárnap este nagy félelemben térdre estem és hívtam az Urat. Noha én őt még nem ismertem, mégis hittem, hogy ebből a nyomorúságos állapotomból megment, ha Ő valóban Mindenható. Meghallgatott engem az Úr, ah élő Isten szent trónusáról, már akkor, amikor még térdeltem.

Nagy volt atyai szeretete, igyekezett lacsacsakán szívem kétségét és nyugtalanságát elvenni. Ez engem meglelégedéssel töltött el. {...} Mialatt az ember egy kézmozdulatot tesz minden kétségem elszállt. Bizonyos voltam szívemben Istennek Krisztus Jézusban való kegyelméről. Istent nemcsak Istennek nevezhettem, hanem atyámnak. Szívemnek minden szomorúsága és nyugtalansága eloszlott {...} öröm árasztott el, úgy hogy teljes bátorsággal dicsértem és tiszteltem őt, aki irántam oly nagy kegyelmet tanúsított.”

A fiatal teológus lelki ébredésének a megtapasztalását, amelyet ő maga második születésének nevez, nekünk teljes mélységében kell megragadni és megérteni. Mivel ez nála, akárcsak Luthernél az erfurti kolostorban, alapját képezi távolabbi következménynek. Francke úgy tekint önmagára és munkatársaira, mint Isten szolgálóira, akik sebezhetetlenek, irigyeinek és ellenfeleinek minden acsarkodása ellenére. Ő biztosan és tévedhetetlenül megy a maga útján. Úgy, ahogyan Isten magát neki „a szívében, élően tanúsította”. Követni mostantól a célt, mindent megtenni azért, hogy Isten országa a gyermekek szívében épüljön.

Ám a vallásos ébredés és a személyes imádságos élet mellett sokat számít, hogy a praxis pietatis is bizonyítva legyen. A glauchai gyülekezet emlékkönyvében (1693) van egy jámbor tanítás, amelyik arról szól, hogyan lehet az életet (életüket) tevékeny hitben és kegyességben berendezni, formálni. A Spener által életre hívott Collegia pietatis és a Francke által továbbfejlesztett Philobiblicum egymásra találtak. Az Írás kutatásának szorgalma, a jámborság buzgóságával került közel egymáshoz, a kegyesség gyakorlása az aszketikus életvitellel példát adott a valódi keresztyéni életre, mivel a példa még a tanításnál is fontosabb.

Így vezetett az Isten által ébresztett belső élet, a szív kegyessége a külső életben való testet öltéshez, a cselekedetben realizálódó kegyességhez. Ez alapozta meg a felebaráti szeretet munkáit, amint azt a Francke intézet csodálatos alkotásában megtaláljuk.

Az alapító halála után alig 150 évvel egy Halleban tanuló magyar diák ilyennek látta a Franckeanumot: „Nagy intézet, nagyobb, szentebb, mint a legnagyobb fejedelmek óriási építkezései. A piramisokat egy zsarnok önkénye alatt ezer és ezer rabszolga emelte, ezt egy lelkipásztor kezdeményezésére ezer és ezer láthatatlan kéz. {...} A királyok palotáihoz vér tapad, fejükre gyakorta átok száll – ennek falait szeretet támogatja fedelére áldás repül. {...} Az intézet fő udvarán Franckének, az alapítónak a szobra: egy derűs, békés arcú lutheránus pap, baljában a Biblia, jobbja áldólag nyúlik egy kis leányka feje fölé. A lábainál van egy árva fiú is megtelepedve. Könyvet olvas, oly nyugodtan, mintha édesapja lábainál játszanék. {...} A szobor talpán e fölirat: »Er

*vertraute Gott«. Lebetetlen könnyek nélkül nézni e szoborra.»*⁶

Kiváltképpen megmutatkozott az ifjúság nevelésében Francke törődése és gondoskodása. Ő a pedagógia kérdéseivel elméleti és gyakorlati téren is behatóan foglalkozott.

A *Fénélon* munkája elé írt előszóban megvallja, hogy többen is biztatták arra, hogy írjon a gyermeknevelésről, és a munkáját publikálja. Fénélon Francois de Salignac de la Motte (1651-1715) Cambrai érseke, műve „*De l'education de filles*” Beaauviller hercegnő részére íródott. Franckének minden gondja az volt, hogy a gyermeknevelés módozatait megjobbítsa. Amikor az érsek könyve a kezébe került, arra gondolt, hogy jó szolgálatot tesz azzal, ha azt átülteti német nyelvre. Ámde felmerült benne az a kétség is, hogy hasznos lehet-e egy másik felekezet által kiadott könyvet ilyen fontos területen alkalmazni, mint a gyermeknevelés. Majd elhessegette magától kétségeit. Olyan siralmasnak tartja az országban az ifjúság nevelését, hogy ennél – úgymond – rosszabb már nem is lehetne. Végül arra a következtetésre jut, hogy nagy szégyen lenne, ha nem élne az alkalommal, s lemondana egy ilyen értékes munkáról, s annak a hasznáról. Leírja, hogy az előkelőségek, ha a legjobb nevelést akarják adni gyermekiknek, akkor francia mademoiselle után néznek, és őt fogadják fel nevelőnőnek gyermekeik mellé. „*Aki nem hal meg a bűnnek, soha nem lehet igaz keresztyén*” – idézi a János evangéliuma 5,44-et. Ebben a traktátusban Francke tükröt akar tartani a nevelés elé, és bizonyos abban, hogy most sok családban egy nagy nevelési reform megy végbe.

Egyetemi előadásainak a keretében fejtette ki eszméinek az alapvonalait a nevelésről, és 1702-ben a *Kurzer und einfältiger Unterricht* c. munkájában széles körben ismertté vált. Azonkívül Francke kivette a részét a gyakorlati pedagógiai történésekből, a tanítási és iskolai rendszer, a nevelőknek és a tanítóknak adott instrukciók által, valamint a részletes nevelési útmutató által, úgyszintén a tankönyvek, a tanterv stb. által. Munkája kegyességének tiszta forrásából táplálkozott, s ő nem csupán igen jelentős pedagógusnak bizonyult, aki stúdiumainak tekintélyt és figyelmet parancsolt, hanem mint tetterős szervező is bizonyított. Sok nagy külső nehézség felett munkája szinte a semmiből épült fel. Kezdeményezője és előmozdítója lett a további fejlődésnek, különösen a népiskolának és a tanárképzésnek Poroszországban. Azáltal, hogy iskolaalapításai eredetileg egyedül az ő saját kezdeményezésére jöttek létre, neki köszönhetőek, és nem az állami segítyeknek. A rendelkezésre álló korabeli munkatervek nagymértékben hordozzák Franckének és a pietizmusnak új nevelési gondolatait. A nevelés, amint az általában a pietista pedagógiában megszokott, alá lett rendelve a keresztyén hitnek. Mindezenelőtt a végső cél ezekben az iskolákban, hogy a gyermekek minden dolgot megelőzve Istennek és Jézusnak (az Atyának és a Fiúnak) élő ismeretére eljussanak, és ez végül elvezessen egy becsületes keresztyénségre.⁷ E szabályzat és a *Kurzer und einfältiger Unterricht* alapvető feladatnak tekinti, hogy a gyermekeket „*igaz istenfélelemre, jámborságra és keresztyén okosságra elvezesse*”.

⁶ Ev. Egyh. és Isk. 1886, 15. p.

⁷ Ordnung und Lehrart in Weisenhaus 7. paragrafus

Dráva menti erdőrészlet

A Szentírás olvasása, aranymondások könyv nélkül való megtanulása révén, a katekizmus ismerete folytán, vasárnap és ünnepnapokon az istentiszteletek rendszeres látogatásával és a meghallgatott prédikáció ismétlése által jóval nagyobb teret nyert a valóságos nevelés.

Eltelve a világ iránti bizalmatlansággal, az internátusi élet elkülönítettségében ki kell zárni a negatív befolyásoló tényezőket, amelyek a szentségben való növekedésre veszélyt jelenthetnének. Azért, hogy az igaz istenfélelem és a jámborság elérhető legyen, meg kell törni a gyermek önfejűségét és makacosságát. A cél: megtartassék a három fő erény: az igazság szeretete, az engedelmisség és az alázatosság, de szükség van a szorgalomra és a kitartásra is minden dologban. Ezeket a célokat azáltal igyekeznek elérni, hogy a nevelőintézetben együtt él a nevelő és a növendék. A jó példaadást fontosabbnak tartották, mint a tananyag átadását. Általában nagyobb súlyt helyeztek a dolgok megértésére, mint a memória

teljesítményének a növelésére. Sokkal inkább azt tartották szem előtt, hogy a gyermek gondolkodása eljusson az önálló tevékenységre.

Az ifjak terhelése mai fogalmaink szerint mindent meghaladó mértékű. A német iskolában a tanulók naponként 6-7 órát töltöttek, a latin iskolában 7 órán át folyt a tanítás és ebből 3-4 órát tett ki a vallásoktatás. Ehhez jöttek az imaórák és az istentiszteletei órák. Iskolai szünet nem volt... Ez aszkétikus élet volt. A növendékek tartósan szigorú felügyelet alatt éltek és szinte semmi tér nem nyílt előttük szélsőséges hajlamaik kiélésére. Épp ellenkezőleg – gyanakvás kísérte a gyerekjátékokat és a szabad fantázia csapongásait. Félték attól, hogy a muzsika és a színház készítése tévútra vezeti az ifjúságot. Innen adódott az első probléma: mivel foglalkozzanak a gyermekek szabadidejükben? A testi erő karbantartásához a sétát ajánlották, tanították a növendékeket úszni a Saale folyóban. Kedvelt volt a műhelyek látogatása, esztergályozást, faragást, kézimunkát tanítottak.

Meghatározott iskolai szakok, mint amilyen a botanika, ásványtan, csillagászat és anatómia talán kevésbé szolgálták a tudományt, mint inkább a felüdülést, a rekreációt.

E szakoknak az óráit lehetőség szerint a szabadban tartották meg. A tanításnak feladatául tűzték ki, hogy segítse az ifjút: az igaz jámborságban, a tudományok elsajátításában, az ékesszólás megtanulásában, a valóban tisztességes társadalmi szokások megismerésében és begyakorlásában. Ezzel egy jó alapot szeretnének adni abban, „amiben állna az idői és az örök jólét fundamentuma”. Minden iskolában a tanítás, az oktatás központjában a Szentírás áll. A magasabb iskolákban az oktatás magva a teológia, a latin, a görög és a héber nyelv. A tanítás nyelve a latin. A német iskolában oktatni kell „az olvasást, szépírást, számolást, valamint a zenét és más szükséges dolgot”⁸. Figyelemre méltó, hogy a kézügyesség gyakorlását az esztergályos, üvegcsiszoló, rézmetsző stb. műhelyekben folytatták. De feltűnnek a reál szakok is a tantervben. A szemlélet és a tapasztalás biztonságára való törekvés a természetrajzi gyűjtemények szemléltető anyaga, valamint a térképek és tanulmányi kirándulások által valósul meg. *Ratke* és *Comenius* útmutatása szerint való ez a didaktikai újdonság.

Az iskolai oktatást uralták a szakoktatás szempontjai. Eszerint a tanulók nem tartoztak – amint az általában szokás volt – minden szakban egy ugyanazon osztályhoz, hanem ismeretük fokának megfelelően különböző osztályba sorolódtak. „Például, aki latin nyelvből az elsőbe tartozott, görögből egy másikba lett beosztva, attól függően, hogy az egyikből nagyobb, a másikból pedig csekélyebb előmenetelt mutatott fel. Arra kell csak tekintettel lenni, hogy minden dolog-

⁸ Ordnung und Lehrart im Weisenhaus

ban, amiben valaki tájékozott, magához hasonló előmenetelű társakat találjon”⁹. Egy-egy szakterületen a tanulók, akik hasonló teljesítményt nyújtottak, közös csoportokban lettek összefogva.

A képzés intenzitása ezáltal megemelkedett, mivel egyetlen tanulónak sem kellett egyszerre háromféle dolognál többel foglalkoznia. Senki nem lett agyonterhelve még a dolgok confundatioja (elegyítése) által sem. Úgy tartották, hogy miután az elsőt jól megragadtuk, lehet valami mást mellé beemelni. Ennél fogva nekik volt lehetőségük arra, hogy a szinte minden tárgyhöz kapcsolódó latin nyelv mellett egy második nyelvet és azon felül egy reál szakot válasszanak. Ez az alapelv emlékeztet Ratkéra, aki *Delineatio didacticae generalis* (A generalis didactica summája) 1629-ből való művében megköveteli, hogy „*semper non nisi unum*”, ami azt jelenti, hogy egyszerre mindig egyet, sőt naponta egy tanítási egységet, anyagot kell előadni. Comenius is kiállt ezen felfogás mellett. Nem kétséges, hogy e munkamódszer által rendkívüli szellemi összpontosítás érhető el a képzésben és a tananyag átadásában. Francke kihangsúlyozta, hogy ő arra törekszik: „*bogy minden felesleges szétszórtság, amely az ifjúra inkább káros, mint szükséges*”, a lehetőséghez képest elkerülendő. Csak arra kell tekintettel lenni, hogy minden, ami a disciplinában alapvetően szükséges, azt ismerni kell, azon nyomtatékosan rajta kell lenni („*accurat in culcerit*”).

Az ismétlő és gyakorló órák által az ismeretek megszilárdultak és elmélyültek. Két nap hetenként erre állt rendelkezésre.

A reál tárgyak tanításánál is az lesz a cél, hogy a képzés, a tanítás erősen koncentrálódjon, és hogy a tanulóknak az ügy iránt egyszer felébredt ér-

deklődés megőriztessék és megmaradjon. A Franckeanumban működő tanárok kivétel nélkül a Francke intézetében nőttek fel, kedvezményeket, ösztöndíjakat élveztek, és életük végén nem egy esetben végrendelkeztek az iskola javára. Itt adódtak a problémák. Ezeknél a tanároknál hiányzott nemcsak a szükséges előképzettség és tapasztalat, de a tanulmányi kötetek iránti odaszánás is. Még saját stúdiumaikra is kevés időt fordíthattak. Tanulmányaik befejezése után vagy az egyetemre történő visszatérésük miatt kiváltak a munkatársak köréből. Pedagógiai működésüket inspektor felügyelete alá helyezték, aki tanáccsal látta el őket. Munkájuk után a konviktusban (szabad asztalt kaptak) teljes ingyenes ellátást élveztek. Ebben az ún. Seminarium praeceptorum látjuk a tanárképzés kezdetét. Tehát ebből fejlődött ki az az intézmény, amelyet a népiszkolai tanítók képzésére hívtak életre.

Az 1707-ben felállított Semionarium Praeceptorum Selectum képezte a tanárnemzedéket a magasabb iskolák számára. A képzés 2 évig tartott a kollégiumokban gyakorlatok és önképzés által. A hallgatók a konviktusban teljes ingyenes ellátást kaptak, és egyéb kedvezményeket élveztek, viszont követelményeket is támasztottak velük szemben. A képzést követő legkevesebb 3 éven át az intézetben kellett maradniuk és tanítaniuk.

A lendület, amely ezen pedagógiai eszmék és a Francke által alapított iskolákból indult, messzemenő jelentőséget nyert a pedagógia fejlődésére az elkövetkező időkben. Így számos árvaházra és iskolák fundálására, mint amilyen a Berlinben és Potsdamban felépült árvaházra és a hallei intézményekre. De különösen az iskolákat illető törvényekre és a pedagógiai gon-

dolkodásmód fejlődésére Poroszországban, I. Frigyes Vilmos iskolabarát kormányzása alatt, aki Franckének egyik pártfogója volt. A későbbi iskolai szolgálati szabályzat az 1763-ból a porosz népiszkola arculatát hosszú időre meghatározta. Francke tanítványa, későbbi munkatársa a Pedagogiumban, Johannes Julius Hecker dolgozta ki, s e munka teljes egészében Francke-nevelési elveire épült fel. Komoly jelentősége van annak, hogy Francke a reáltárgyakat és a gyakorlati szakokat a tanulmányi rendbe betagolta. Christoph Semler, mint tanár Francke munkatársa volt, 1708-ban Halleban az első matematikus – mechanikus reáliskolát és 1748-ban Hecker Berlinben ökonomikus-matematikus reáliskolát alapított.

John Locke filozófiai eszméi, mindenekelőtt Christian Wolff hallei munkássága elősegítette a felvilágosodás terjedését Németországban. Locke-t (1632-1704) a XVIII. sz. szellemi atyjaként tartották számon. Az 1689-es forradalom nagy csodálója, ő vetette meg a szerződéses királyság elméletének az alapjait, Tanulmány az emberi elme felfogásáról című művével. A mű Coste 1700 évi francia fordítása révén, óriási sikert aratott egész Európában. Elveti a velünk született fogalmakat, és megindítja azt a Condillackal tetőző szenzualista áramlatot, amely áthatja a XVIII. sz. filozófiáját.

A felvilágosodás A. H. Francke munkáira újabb nehézséget jelentett. A Francke intézet fennmaradását azonban nem veszélyeztette, sőt ellenkezőleg. Mind a két nagy szellemi áramlat a pietizmus és a felvilágosodás a szellemi élet fejlődésére rendkívüli mértékben gyümölcsöző volt.

A hit ereje, valamint az önzetlen szolgálat által teremtdött műve Franckének példás az utókor számára.

(folytatjuk)

⁹ Ordnung und Lehrart im Pedagogio zu Glaucha

„Az Úr félelme az ismeret kezdete”

Református óvodapedagógusok továbbképzése – Rákoscsaba, 2003

Sajtos Istvánné

Az óvónők ez évi továbbképzésének 2003. július 7-10. között a *rákoscsabai Betlehem Református Óvoda* adott otthont. Az ország különböző részéből gyűltünk össze szakmai továbbképzésre, és – Isten kegyelméből – református hitünk erősítésére.

A Betlehem Református Óvoda kertvárosi környezetben helyezkedik el. Az óvónők példamutató munkáját dicsérik az ízlésesen kialakított csoportszobák és az általuk készített szemléltető eszközök. A négy nap során szakmai problémákat is megvitathattunk az óvoda munkatársaival és egymással is, így igazi testvéri kapcsolat alakult ki közöttünk. Az óvoda légkörén ott tartózkodásunk alatt is érezhető volt *Váradi Gáborné* vezető óvónő szakmai rátermettsége és hitvalló életvitele. A konferenciát mindennap áhítattal kezdtük, az igemagyarázatokat *Fűzesi Zoltánné* nagytiszteletű asszony tartotta körünkben, mindannyiunk lelki épülésére és hitünk növekedésére.

A négy nap alatt több előadást hallhattunk, melyek sokrétűek, izgalmasak voltak, mindannyiunk nevelési módszerét több ponton is segítették. A református keresztyén óvodai nevelés kiemelt feladata a bibliai történetek megismertetése a 3-6 éves korosztállyal. E témában elméleti és gyakorlati előadást hallhattunk. A bibliai történetből mindig meg kell keresnünk azokat a kulcspontokat, melyek alapján az óvodás gyermekek megértik az Ige üzenetét. Ilyenek lehetnek pl.: *Isten és az Ő Fia, Jézus Krisztus szeret téged;*

Isten örök; te vagy a fontos Neki; Ő szabadít meg téged. A megtalált kulcspontokkal és a mi kreatív előadásmódunkkal, játékunkkal így Isten Igéje a gyermekek számára érthetővé, színessé, sőt izgalmassá válik, és ezáltal megértik, hogy bárhol vannak, Jézus Krisztus szereti őket és tud róluk. A gyermekeknek éreznük kell, hogy részesei a bibliai történetet feldolgozó foglalkozásnak, folyamatosan applikálni kell számukra a történetet, pl. kérdésekkel, rávezető beszélgetésekkel, játékkal, énekekkel. Így lesz érthetővé Jézus mondata: *„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa.”* (Mk 10,13)

Mindezeket a kérdéseket, problémákat a gyakorlatban *Naámán* történetével (1Kir 5,1-27) dolgoztuk fel. A feldolgozás alatt énekekkel, a drámapedagógia különböző dramatizáló elemeivel színesítettük a történetet.

A konferencián szóba került az az elvárás is, hogy a református óvodapedagógusnak az új tanévre szakmailag és lelkileg is fel kell készülnie. A szakmailag felkészült óvodapedagógus éves tervében a bibliai történetek is szerepelnek, a tanév kezdetén már tudja, hogy honnan indul, és a tanév végére hova jut el. Ezáltal a történetek elmondásával is oktatási-nevelési-képzési célokat tűz ki és valósít meg, s így – a református óvodai nevelési programnak megfelelően – készíti el éves tervét. A lelkileg felkészült óvodapedagógusok nemcsak a bibliai történet elmondói, hanem

„Jézus szava hallgatói, igaz megtartói”, tehát templomba járó, hitvalló életet élő református emberek. Így – *Pál apostol* szavait idézve – a református pedagógus feladata a gyermekekkel szemben: *„légy példaképiük a jó cselekedetekben, mutass nekik a tanításban romlatlanságot és komolyságot, beszéded legyen feddhetetlen és egészséges”.* (Tit 2,7-8)

Az óvodai hitoktatást a *Református Énekeskönyv* mellett a jövőben jól szolgálja majd az ez évben megjelent *„Jézust áldja énekiünk”* című énekeskönyv, amely figyelembe veszi a 3-6 éves gyermek korosztályi sajátosságait, a magyar dallamvilágot és református egyházunk tanításait.

Délutánonként alkotóházat szerveztünk, ahol a mára már csaknem elfelejtett magyar népi játékokat készítettünk. E játékok természetes anyagokból készülnek, pl. nádból, mákgubóból, dióhéjból, kukoricaszárból. Elkészítésük igen egyszerű, mégis, a gyermekek számára nagy örömet szereznek, és a hagyományos magyar értékeket ápolják. A délután másik programjában a magyar néptánc alaplépéseit gyakoroltuk, ezzel az ének- és zenetanítást színesebbé tehetjük, és a tanév alatt szervezett ünnepélyek hangsúlyosabbá válhatnak.

Úgy gondolom, a továbbképzés alatt mindannyian szakmailag és lelkileg is épültünk, barátságok szövődtek közöttünk. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani *Váradi Gáborné* óvodavezetőnek és hűséges segítőjének, *Ablonczyné Vándor Margit* óvodavezetőnek a jól szervezett munkáért. A négy nap együttlétéért és megáldásáért Soli Deo Gloria!

Bemutatkozik a *Fehér Kővecskék* Kelenföldi Református Óvoda

Takaró Mónika

Intézményünk fenntartója a *Kelenföldi Református Egyház-köztség*. A gyülekezet önerejéből nyitotta meg óvodánk kapuit, 2001 januárjában, kezdetben napközis rendszerben. A XI. kerület Önkormányzata egy megüresedett bölcsődeépületet bocsátott az egyházköztség rendelkezésére. (Címünk: Bp., 1119 Albert u.1.)

2001.szeptemberétől 2 csoporttal, egy év múlva már 3 csoporttal működünk. Az új tanévben 64 kisgyermekkel, 7 pedagógussal 4 dajkával családias légkörben folyik a munka.

Gyakran meg szokták tőlem kérdezni, hogy mit is jelent óvodánk neve. A Jelenések könyve 2. fejezetének 17. versében így szól az ige: „Adok néki fehérek kövecskét, és a kövecskén új írott nevet, melyet senki sem tud, csak aki kapja.” Jézus Krisztus a hűségesen megvívott életharc után, fehér kövecskékből készült névjegytáblát ígér gyermekeinek. Az új név a bűntől és minden földi nyomorúságtól megszabadított személyiség jelképe.

Az óvodaalapítás célja az volt, hogy a hagyományos keresztyén értékeket háttérbe szorító, sok tekintetben konformitásra nevelő világunkban legyen a református egyházunknak minél több olyan intézménye, ahol „krisztusarcú”, ke-

resztyén értékeket közvetítő pedagógusok vallást tehetnek hitükről, és hangot adhatnak másfajta világlátásuknak.

Nevelési céljainkat ennek tükrében fogalmaztuk meg:

Alakuljon ki gyermekeinkben az együttérzés, segítőkészség, megértés, megbízhatóság, vagyis a keresztyén értékrend.

A világot mint Isten művét ismerjék meg. Alakuljon ki bennük a természet iránti pozitív kötődés.

A bibliai családmódellet értéknek épüljön be világlátásukba.

Az egyénenként változó testi és lelki szükségleteket felismerve, differenciált személyiségfejlesztés során váljanak alkalmassá az iskolai életre.

Az elmúlt tanévben minden programot ennek szellemében igyekeztünk megvalósítani:

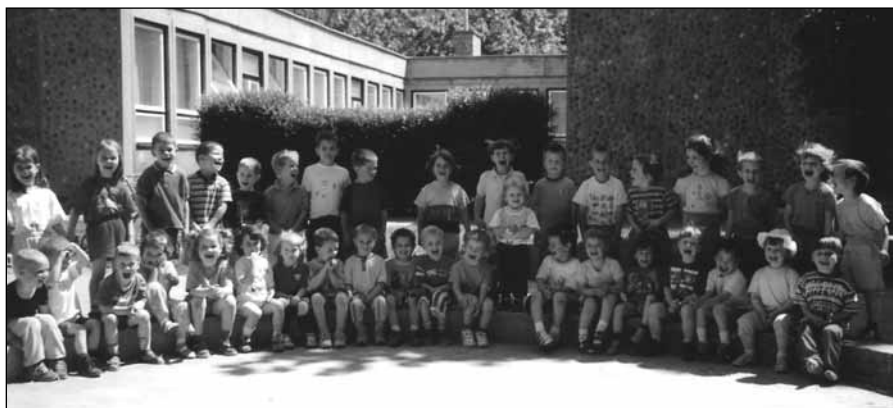
Naponta tartottunk csendes percek, amikor imádkozni, egymásra és Istenre figyelni tanítottuk óvodásainkat. Bibliai történetek feldolgozását középső- és nagycsoportban gyakoroljuk. Minden olyan lehetőséggel élünk, ami testi-lelki-szellemi növekedésüket elősegíti:

Október 31-én az egész óvoda reformációi istentiszteleten vett részt; a karácsonyt a kelenföldi gyülekezettel közösen, önálló műsorral, vé-

gén szeretetvendégséggel tartottuk meg; bábművészeket hívtunk; farsang idején „vidám napot” szerveztünk, melyre a szülőket is hívogattuk; tavasszal kirándulni mentünk kisvasúttal az Anna-rétre; zenés áhítat után mozgásos vetélkedőket szerveztünk; ellátogattunk a *Fővárosi Állatkertbe*.

Fontosnak tartjuk a társintézményekkel való jó kapcsolat kialakítását. Ennek érdekében a kerületben folyó gyermekvédelmi munkaközösség alkalmait rendszeresen látogatjuk, gyermekvédelmi felelősünk rendszeres kapcsolatot tart a *Gyermekjóléti Szolgálattal* és a *Családsegítővel*; a *kis-kunbalsai Református Pedagógiai Szakszolgálat* munkatársai több alkalommal meglátogattak, és szülői értekezleten tanácsaikkal segítették az iskolába menő gyerekek szüleit. Heti két alkalommal logopédus foglalkozik a nagycsoportosokkal, valamint a *Nevelési Tanácsadó* segít-

ségét kértük iskolaérettségi vizsgálat-hoz. Pályázati forrásból kialakítottunk egy szülői fogadószobát, és megindítottuk a könyvtárunk fejlesztését is. Az új tanévben tartásjavító tornát szervezünk, melyet szakoktató fog irányítani, valamint hetente egy alkalommal külön busszal úszni megyünk a *Margitszigeti Sportuszodába*.

Lelki és szakmai fejlődésünk érdekében részt veszünk a refor-

mátus pedagógusok részére szervezett szakmai napokon. Az elmúlt nyáron (július 7-10-ig) bekapcsolódtunk a *Rákocsabán* első alkalommal megrendezett nyári konferenciába. Lelki, szellemi felüdülést jelentett tőlünk távol dolgozó kollégákkal megismerkedni, vagy éppen újra találkozni. Sok praktikus ötlettel, gyakorlati útmutatással gazdagodhattunk. A részt-

vevők nevében szeretném megköszönni a szervezőknek, és a találkozóknak otthont adó *Betlehem Óvodának*, hogy mindezt lehetővé tették számunkra.

Hisszük, hogy a tanév igéjének választott biztatásban Isten ígérete is benne van és utat mutat a jövőre: „*Mindenestől fogva növekedjünk abban aki a fej, a Krisztusban.* (Ef 4,15)

Megalakult a *Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola*

Czellabó László

2003. augusztus 1-jén megkezdte működését *Budapest* legújabb református oktatási intézménye, a *Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola*. Ennyi a rövid, ám annál örömtelibb hír. Ahhoz azonban, hogy valósággá váljon, hosszú és küzdelmes út vezetett. Lássuk hát ennek az útnak a fontosabb állomásait!

A XVIII. kerületi önkormányzat (itt található intézményünk) az idei év első hónapjaiban súlyos döntéseket volt kénytelen meghozni. A csökkenő gyermeklétszám, valamint az oktatás finanszírozásának egyre növekvő terhe miatt több iskola összevonását, átalakítását határozta el. A *Podborszki János Általános Iskolára* is ez a sors várt, összevonták volna a közelében lévő másik intézménnyel. Az iskola pedagógusai, az idejáró gyermekek szülei és természetesen a tanulók is tiltakoztak a tervezet ellen. Meg sze-

rették volna őrizni önállóságukat, értékeiket és eredményeiket, ezért olyan megoldást próbáltak találni, ami ezt lehetővé teszi. Ezen a ponton nyújtott segítő kezet az egyház. Mivel a helyi református egyházközségnek eddig is szoros és jó kapcsolata volt az iskolával (zökkenőmentes hittanoktatás, eszközök, termék biztosítása közös programokhoz, gyermekmunka stb.) felvetődött az egyházi fenntartású iskola megalapítása. A *pestszentimrei* lelkipásztor: *Orbán Kálmán* örömmel fogadta a megkeresést, mivel az egyházközségben már korábban is felmerült egy keresztény szellemiségű iskola létrehozása. A szülők, diákok és pedagógusok is szinte egyhangúlag támogatták az elképzelést. Most már csak arra volt szükség, hogy az önkormányzat is elfogadja a tervet, és sikerüljön mindkét fél számára megfelelő megállapodást kötni. Többfordulós tárgyalássorozat kezdődött,

amelyek során az egyházközség küldöttsége által szakértőnek felkért Papp Kornél, a Zsinat Iskolaügyi Osztályának vezetője nagy segítséget jelentett. A tárgyalásokon a feleket a megegyezés szándéka vezérelte, ennek eredményeként példaértékű megállapodás született: az önkormányzat az iskolát teljes felszerelésével 25 évre, évi jelképes 1 forintos bérleti díjért a református egyház kezelésébe adta. A fenntartó a Pestszentimrei Református Egyházközség mellett, a Budapest-déli Református Egyházmegye lett, melynek vezetője Takaró Tamás esperes is szívében viseli az iskola ügyét. A Dunamelléki Református Egyházkerület elnöksége dr. Szabó István püspök úr vezetésével a törvény által előírt jóváhagyást megadta, és ezzel minden akadály elhárult az új iskola alapítása elől. Megkezdődött a szükséges engedélyek beszerzése, az új tanév megszervezése. A megalakult igazgatótanács, melynek elnöke Orbán Kálmán lett, az iskolát eddig közmegelegedésre vezető igazgatót, Magyar né Teliska Gyöngyit bízta meg a szervezési és igazgatási feladatokkal. A nyár folyamán minden szakhatósági és önkormányzati engedély megérkezett, s a július 31-én hivatalosan is megszűnt Podhorszki Iskola helyét átvette a Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola.

Hogy milyen is ez az iskola? Íme egy rövidke bemutatkozás.

Az iskolát 1986-ban adták át, tehát az épület elég fiatalnak számít. A falakon belül korszerű nyelvtudó, jól felszerelt számítástechnika terem, tornaterem, könyvtár, fejlesztőpedagógiai-kuckó egészíti ki a hagyományos tantermet és napközis csoportszobákat. A pedagógusok és gyermekek munkáját szaktantermek és jól ellátott szertárak is segítik. Az iskolához óriási udvar tartozik szép fákkal, felújított sportpályával, a kicsik számára új mászókaival. A felszereléseket, a bútorokat igyekszünk minden évben tervszerűen megújítani. Fokozottan ügyelünk a rendre és a tisztaságra. A szülők is nagy segítséget nyújtottak abban, hogy az iskola jelenlegi arculatát elnyerje.

Alsó tagozaton a tanítók négy évig vezetik az osztályukat. A picurkák szótagoló módszerrel tanulnak meg olvasni szép, színes tankönyveikből. Természetismeretóra keretében állatkerti kirándulásokra is sor kerül. Nagy súlyt fektetünk arra, hogy diákjaink megfelelően sajátítsák el anyanyelvünk alapjait, ezért idegen nyelvet csak 4. osztálytól kezdve tanulnak órakeretben. Ekkor német vagy angol nyelvet lehet vá-

lasztani. Aki már korábban is meg szeretne az angol nyelvvel ismerkedni, tanfolyam formájában teheti meg. Főállású fejlesztőpedagógusunk külön foglalkozik a segítségre szoruló, és az átlagnál tehetségebb gyermekekkel is. Szakképzett pedagógus áll a gyógytestnevelésre szorulóknak rendelkezésére. A szabadidő kellemes és hasznos eltöltését olyan szakkörök segítik, mint például a képzőművész-, kézműves-, labdarúgó-, drámajáték- és táncfoglalkozás. Saját tévéstúdióval rendelkezünk, ahol a felsős tanulók elsajátíthatják a helyes kamerakezelést, és önálló műsorokat készítenek. Az alsós osztályok „Mesevár” címmel egy-egy dramatizált mesét adnak elő az iskolának és a szülőknek havonta, saját maguk által készített jelmezekben és díszletek között. Erdei iskola-programunk, valamint nyári táboraink lehetőséget biztosítanak arra, hogy egy kicsit elszakadjunk megszokott környezetünktől és hazánk szép tájaival ismerkedhessünk. A szülők által életre hívott alapítvány oktatásunk színvonalának emelését szolgálja.

Büszkék vagyunk művészeti képzésünkre, gyermekeink rendre kiválóan szerepelnek a kerületi és fővárosi rajzversenyeken, a médiaszakkör munkái több országos díjat nyertek már.

Munkánk során igyekeztünk nevelésközpontú iskolát megteremteni, s ebben a református szellemiség nagy segítségünkre lesz. Az órakeretben oktatott hittan mellett közös alkalmakat fogunk tartani a fenntartó egyházközséggel. Olyan generációk felnevelése a célunk, akik hazánk szilárd erkölcsi alapokon álló állampolgáraivá válnak, egyházunknak pedig vallásukat gyakorló, gyülekezetépítő tagjai lesznek.

Nagy örömmel csatlakozunk a református oktatási intézmények egyre növekvő táborához, és Isten gazdag áldását kérjük további munkánkra!

Az iskola fontosabb adatai:

Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola

Cím:

1188. Budapest, Nagykovácsi út 55-57.

Telefon és fax:

06-1-294-5168, 06-1-292-0279

Igazgató:

Magyarné Teliska Gyöngyi

Az igazgatótanács elnöke:

Orbán Kálmán lelkipásztor

A CSILLAGPONT megvalósulásának főbb kérdései a szervezést koordináló Zsinati Ifjúsági Iroda szemszögéből

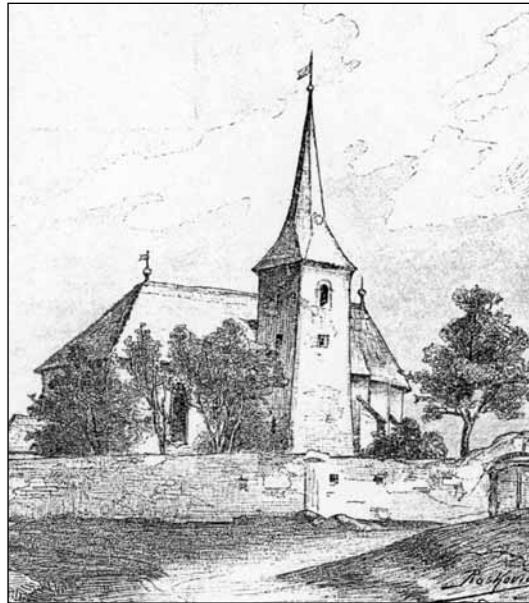
Kiss Sándor

Idén nyáron, július 22-26. között végre megvalósulhatott sokunk régi álma: református fiatalok százai gyűltek össze az ország minden részéből egy pontba, hogy együtt fejezhessék ki szeretetüket és hódolatukat az egyház feje iránt, hogy közösen gondolkodhassanak az egyházzal és a Krisztussal való kapcsolatukról, s hogy felszabadultan, mégis fegyelmezetten szórakozhassanak együtt.

Amikor megkezdtük az ifjúsági találkozó szervezését, az egyik fő kérdésünk az volt, hogy hány fiatalra számíthatunk majd a rendezvényen, hány fiatal tud mozgósítani egyházunk egy ilyen alkalomra. A testvéregyházak tapasztalatait és a reális lehetőségeket figyelembe véve arra jutottunk, hogy 1000-1500 fő várható Bodajkera. A regisztráció által begyűjtött adatok feldolgozásának eredményét látva azt mondhatjuk, hogy beigazolódtak feltételezéseink. Eszerint a három nap és két félnap alatt a szolgálattevőkön és előadókon kívül közel 1300-an vettek részt a *Csillagponton*. A napi átlaglétszám 900-1000 fő között mozgott.

A másik fontos kérdés az volt a kezdeti eszmecseréken, hogy ennek a találkozóknak egyházunkon belüli vagy egyházunkon kívüli missziós célokat kell-e maga elé tűznie? Pergő vita után az együttgondolkodók álláspontja végül a belmisszió célja mellett kezdett kristályosodni. Úgy gondoltuk, hogy első sorban az egyházhoz kötődő fiatalok számára kel-

lene egy ilyen rendezvényt szervezni, ahol egyrészt nyilvánvalóvá lehet, hogy az ifjúsági munkában kikereszálhatunk (seregszemle), másrészt megerősítést nyerhetünk egymás által arról, hogy igenis sokan vagyunk, harmadrészt pedig kicserélhetjük az ifjúsággal, ifjúsági munkával kapcsolatos tapasztalatainkat. A statisztikai adatokra hivatkozva

A szerencsi református templom

megerősíthetjük, hogy ez a számítás is beigazolódtott, elsősorban egyházas kötődésű fiatalok jöttek el Bodajkera.

Úgy gondoljuk azonban, hogy a jövőben a szélesebb társadalom irányába ható misszió is szerepet kaphat, hiszen a találkozás ilyen formája alkalmas lehet az egyházhoz kevésbé („kikonfirmált”), vagy egyáltalán nem kötődő fiatalok elérésére.

Ha nem az adatokat nézzük, hanem a sajtó és a résztvevők visszhangját, akkor is pozitív következtetésekre juthatunk. A találkozót –

már-már zavarba ejtően – sok pozitív kritika érte. Zavarba ejtően, hiszen a szervezők azért látták a sokszor nem túl apró hibákat is. Persze nem baj, hogy ilyenek is voltak, hiszen a Csillagpontonak is át kell esnie a gyermekbetegségeken.

Öröm volt látni egyházunk sokszínűségét, öröm volt látni, hogy sokfélen vagyunk egyformák, sokfélen vagyunk reformátusok, hiszen mindegyikünk életének alapja az élő Krisztus. És ez a bizonyosság kiült az arcokra – ebben nyilvánult meg az élő SZERETET.

A tapasztalatok alapján úgy gondoljuk, hogy két év múlva ismét jó lenne találkozni. Ehhez reméljük az egyházi közvélemény és az egyházvezetés támogatását. Ha ezeket elnyerjük, s Isten is úgy akarja, 2005 júliusában Debrecenben, a *Dorcas-központ*ban tölthetünk együtt újra néhány napot. A tényleges munkához tavasszal látunk hozzá, addig is és azután is vár-

juk mindenki segítségét. Ismét az álmodás időszaka következik! Jó lenne, ha minél többen tudnának bekapcsolódni az ötletelésbe, az együttgondolkodásba, s majd a megvalósításba is! A *Zsinati Ifjúsági Iroda* szeretettel várja a konstruktív kritikákat és a jövőre vonatkozó javaslatokat, szolgálat-felajánlásokat. Egyúttal mindenkinek figyelmébe ajánljuk a találkozó honlapját (csillag.reformatus.hu), melyen megtekintheti a Bodajkon készült fotókat, és tájékozódhat a szervezés aktuális kérdéseiről.

Kocsi Csergő Bálint

(1647-?)

Papp Vilmos

Lexikonokban megszokott jelenség az, hogy emlékezetes embereknek csak haláluk éve ismeretes. Anyakönyvek híján születésük éve ismeretlen. *Kocsi Csergő Bálint* esetében fordított a helyzet. Nagy fényességgel jelent meg a szellem égboltján, majd hányt-vetett életsors után hirtelen ellobbant. Ismeretlen helyen, ismeretlen körülmények között távozott a történelemből.

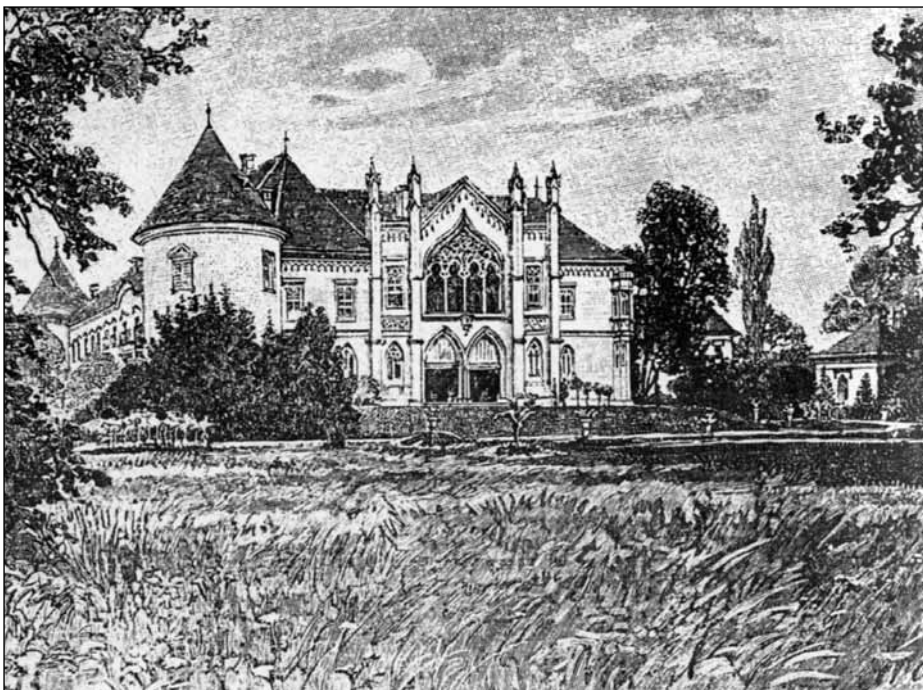
A „magyar gyászévtizedben” (1671-1681) a pozsonyi vértörvényszék elé idézett „hétszázak” legfiatalabbika. Társa a halálra kijelölt református, evangélikus prédikátoroknak. Egyike a holland *de Ruyter* tengernagy által kiszabadított 26 életben maradtoknak. Fiatalon a pápai kollégium nagyhatású rektora. E minőségében a presbitérium jegyzője. Szabadulása után írta meg a svájci reformátusok és a zürichi tanács felszólítására drámai erejű „*Kősziklán épült ház ostroma*” c. jelentését. (A legnagyobb terjedelmű és legnagyobb hatású „presbitériumi jegyzőkönyv”, amit valaha is írtak!) Európa uralkodói asztalára került ez az irat, mely a „legkegyesebb bécsi császár – *I. Lipót* – és az ellenreformáció gyászos emlékü „vitézei” brutalitását írja meg saját véres, roncsolt-testű tapasztalatai alapján.

A közelmúltban került nyilvánosságra – *S. Varga Katalin* kutatásai és *Erdélyi Géza* korábbi felfedezése nyomán – *Szelepcsényi* érsek aláírásával a vérbíró-ság eredeti jegyzőkönyve. Mintha *Kocsi Csergő Bálint* írását olvasnánk – csak éppen „felülnézetből”. Ebben 500 perbefogottról van szó. *Kocsi Csergő Bálint* 350 főt ismer csupán. Az ő neve nem is szerepel a hivatalos jegyzékben. (Talán azért, mert „csak” tanító volt. *Sellyei* püspök, pápai prédikátor azonban jól tudta, hogy miért hívja magával az éles eszű ifjút!)

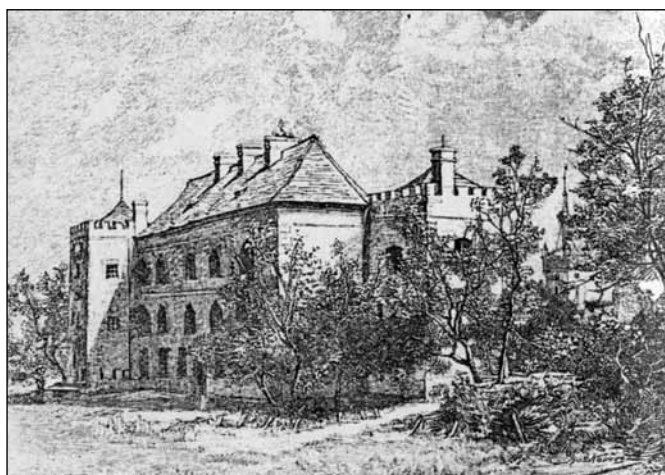
Ámde menjünk sorban. Szülőhelye: *Kocs*, hadak útja volt. Akár török indult *Bécs*nek, akár *Habsburg* támadt a törökre, *Kocs* sínylette meg a hömpölygő katonáaradatot. Akkoriban igen nyomorúságos volt a ma viruló *Komárom*-megyei község. Ehhez az általános nyomorúsághoz járult *Bálint* egyéni baja. Gyermekekorában kaszába esett, mely elvágta balkarja inait. Mint mezei munkára alkalmatlant, iskolába küldte őt apja. A kocsi kisiskola a *debreceni* kollégium partikulája – fiókéntézete – volt. Így került a jófejú gyermek a tudományok városába: *Debrecen*be. Itt is kitűnt. Ámde tanárai megnehezteltek reá, mert nem akarta magára öltetni a kiválóknak járó tógát. A kül-

detéses emberek „nehéz emberek”. Főiskolai pad helyett inkább rektornak ment az üldözött munkácsi iskolába. A hírhedt *Báthory Zsófia* ekkor kezdte pusztítani az eklézsiát a jezsuitákkal. Mivel a rektor bámulatos eredményeket ért el növénydekeivel, s azok száma hónapok alatt megsaporodott, a várúrnő intézkedett. *Kocsi Csergő Bálint*ot letartóztatták, majd elűzték. Dunántúli szülőfalujába tért haza.

Mikor ezt *Sellyei István* szuperintendens és a pápai presbitérium megtudta, személyesen keresték fel, s valósággal kényszerítették a végveszélyben lévő pápai kollégium vezetésére. A

A boncidai kastély

A boncidai kastély

város és a környék főura, gróf *Esterházy* Pál a közelmúltban azért katolizált, hogy a római pápától engedélyt kapjon ahhoz, hogy testvére leányát feleségül vehesse. Ezen engedély fejében nagy „hitbuzgóságot” tanúsított. Elkobozta a reformátusok templomait, a kollégiumot, tűzzel-vassal akadályozta a református hitéletet. Ilyen körülmények között az új rektor diákjaival együtt új épületeket épített és éltette a kollégiumot.

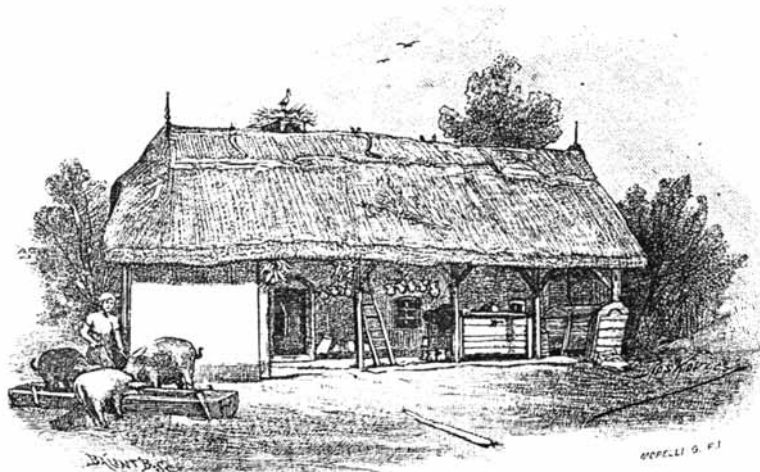
A „jutalom” nem maradt el. Este mécses mellett dolgozván feje mellett fúródtak a falba a plébániáról kilőtt puskagolyók...

Újabb vészfellegek gyülekeztek. *Kollonich* Lipót bécsújhelyi püspök – a török utáni időkre tervezve – megírta hírhedt könyvét: „*Einrichtungsentwurf des Königreich Ungarns*” (A Magyar Királyság közigazgatásának tervezete) II. *Rákóczi* Ferenc megfogalmazásában: Hogyan kell Magyarországot koldussá, katolikussá és németté teszi? – Az első pont 1671-ben teljesedett. Mintegy 50 magyar főúri családot – aki nem katolizált – kivégezték, vagy földönfutóvá tették. A második pontot testesítette meg a pozsonyi vértörvényszék felállí-

tása. Lelkipásztoraitól, az ország egyetlen értelmiségi rétegétől fosztották meg a népet (1674-76). A III. pont nem sikerült...

Ötszázan jelentek meg a félelmetes beidézésre. (Bár minden lehetőséget megadtak a meg nem jelenésre!) A prédikátorok a „*Status Confessionis*” állapotában tudták magukat. Istennek és népüknek kell hitükkel elszámolniuk. A vád: felségsértés és államellenes magatartás, mely evangéliumi hitükből természetszerűen következik. Az ítélet: fej- és jószágvesztés. Mivel a nemzetközi felzúdulás miatt (Magyarország Európa része volt!!!) az ítéleteket nem merték végrehajtani. Kínzással, éheztetéssel, alvás megvonásával, kemény munkákkal sorvasztották halálra őket. A 41 fő még mindig életben maradt. *Kollonich* érsek ördögi terve velük az volt, hogy a nemzetközi rabszolga-kereskedelem keretében nápolyi gályahajókra eladja őket, s ezzel eltűnnek a világ szeme elől. Nem így történt. 1676. február 11-én *de Ruyter* holland tengernagy kiszabadította a még élő 26 rabot. Eközben *Kocsi Csörgő Bálint* kétszeres mártír volt. Ugyanis az erőltetett menetben lemaradozó idősebbeket a katonák ütötték, verték. Ő szándékosan visszamaradt, hogy mentesítse az időseket a gonosz bánásmódtól.

Három év múlva térhettek haza. Újjászervezte a pápai kollégiumot. Majd következtek a török kiűzésével járó nyomorúságos idők. A történelmi kavarodásban nyoma veszett. Bár vannak, akik tudni vélik, hogy agg korára *Hosszúpályiban* lelt menedéket. Az ő jegyzőkönyve alapján írta meg nagyszerű regényét *Moldova* György 1973-ban a „*Negyven prédikátor*” címen. Bárcsak lenne ennek újabb kiadása! *Arany* János-i nyelven hozza korunkhoz közel hitvalló és magyarságunkat megmentő gályarabok hitvallását. Bennük tisztelte vér szerinti elődeit *Jókai Mór* és *Kossuth* Lajos is.

Régi divatú hajdúsági ház

A közoktatási törvény módosításának hatása intézményeinkre, a református közoktatás időszerű kérdései

ORTE konferencia – Pécs, 2003. szeptember 27.

Papp Kornél

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm a *Zsinati Iskolaügyi Osztály* és a *Zsinat* elnöksége nevében is az *Országos Református Tanáregyesület* tagjait, illetve a konferencia résztvevőit. Szeretném átadni *dr. Bölcskei Gusztáv* püspök úr személyes köszöntését is.

Az *Oktatási Minisztérium* hetilapja, a *Köznevelés* 2003. szeptember 19-i száma így ír „*Úgy tűnik fel, hogy immár megszilárdult a felekezeti közoktatás, egyetlen intézmény léte sem került veszélybe, sőt a Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Iskolaügyi Osztálya figyelemre érdemes bővülésről számolt be. Mind a négy egyház nevelése-oktatása eltökélten ragaszkodik hagyományos értékrendjéhez.*” Míg a többi három történelmi egyház mindössze egyetlen intézményt alapított 2003-ban [egy katolikus általános iskola bővült egy óvodával], addig a *Magyarországi Református Egyház* egyedül 6 önálló intézménnyel és 1 tagintézménnyel gyarapodott.

2003 januárjában a *Zsinati Iskolaügyi Osztály* felhívta az egyházközségek figyelmét, gondolják végig annak lehetőségét, hogy a misszió, a szeretetszolgálat és a gyülekezetépítés mellett felvállalnák-e a nevelő-oktató munka közfeladatát is. E négy küldetés egymást erősíti. Megállapíthatjuk, hogy a gondolkozásra buzdítás eredményes volt. Jó látni, hogy a presbitériumok felelősen végig tudják gondolni helyi közösségeink jövőjét.

Makón középiskola, *Budapest-Pestszentimrén*, *Csurgón* és *Kunbgyesen* általános iskola, *Dombóvár*ott és *Pécelen* óvoda, *Tátán* pedig művészetoktató iskola kezdte meg működését. Isten hozta új intézményeinket s megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm ezen intézményeink pedagógusait az ORTE konferenciáján. Köszönetet mondok minden közreműködőnek, kik segítették intézményrendszerünk gyarapodását.

Kedves Kollegák!

„*A közoktatási törvény módosításának hatása intézményeinkre, a református közoktatás időszerű kérdései*” – ennek a két kérdéskörnek a kifejtését kaptam feladatul ez év májusában. Tekintettel arra, hogy az intézmény-

vezetők már több fórumon részletes tájékoztatást kaphattak a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény ez év június 23-i módosításáról, viszont közöttünk lehetnek az ebből az élményből kimaradó határon túli kollegáink, inkább – a címhez ragaszkodva – egy átfogó bemutatást szeretnék adni a következőkben.

Szoros együttműködésben a *Magyar Katolikus Egyház Püspökkari Titkárságával* ill. a *Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézettel*, valamint a *Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinatának Oktatási Osztályával* – a Közoktatás-politikai Tanács nem önkormányzati intézményfenntartó oldalának vezetőjeként decembertől kezdődően többször kifejtettem, hogy **nem ellenezzük** a közoktatási törvény módosítását a **közoktatás jogi és tartalmi elemeinek pontosítását**, viszont **óvtunk a stabilitás és a kiszámíthatóság felbomlásától**. Körültekintő hatásvizsgálatok és igazi egyeztetések nélkül haladt a törvényjavaslat előkészítése. Ilyen körülmények között **nincs esély arra, hogy kormányzati ciklusokon átívelő oktatáspolitiká alakuljon ki**. A folyamatosság és a változás helyes arányának megtalálása minden intézményfenntartó, pedagógus, szülő és gyermek együttes érdeke. A június 23-i módosítás több eleme bevezetésének a feltételei hiányoznak, s ráadásul annyi változást tartalmaz, hogy semmiképpen sem nevezhető fenntartóbarátnak, pedagógusbarátnak, szülőbarátnak s gyermekbarátnak. Hiába mondják.

A Kormány s az Oktatási Minisztérium céljának – a májusi kormányváltás után – az átfogó oktatási reform megvalósítását tartotta. PR tevékenységük négy alapvető fogalomra épült:

1. az egész életen át való tanulásra;
2. a versenyképes tudásra;
3. a gyermekközpontúságra;
4. az esélyegyenlőségre.

Olyan alapvető célkitűzések ezek, melyekkel minden érdekelt fél csak azonosulni tud. Kormánypartok és ellenzék, önkormányzatok és egyházak, szülők és diákok egyetértenek e célok megvalósításában, viszont mindannyian tudjuk, hogy az ördög a részletekben rejlik.

**Igen,
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!**

az ördög a részletekben rejlik, s ezt mi nagyon jól tudtuk, mivel emlékezhettünk az 1994-98. közötti időszakra. Elég korán kiderült, hogy nem tévedtünk, mivel megjelent az *Eötvös József Szabadelvű Társaság* NAT 2002. c. dolgozata, mely alapján a kép összeállt. Hiába tettem fel a kérdést a dolgozat megjelenése előtt, hogy van-e összefüggés a NAT tervezett átdolgozása és *Báthory* Zoltán dolgozata között, a kormányzati oldal válasza tagadó volt. Hazudtak, megint hazudtak. [A hat fős NAT-bizottságból hárman tagjai a *Báthorygárdának*, köztük a projekt-igazgató *Vas* Vilmos is.]

A törvényjavaslat első változata leleplezte az ördögi részleteket. A négy történelmi egyház oktatásügyi vezetői úgy határoztak, hogy – mivel hosszabb távon a most hatályba léptetett szabályozás úgysem tartható – a rövidtávon is veszélyt jelentő módosításokra koncentrálnak. Négy legfontosabb törekvésünket neveztek „*alapvető előterjesztésnek*”. Fennállt a veszélye annak, hogy törvényi szintről kormányrendeleti szintre helyezik a nem önkormányzati fenntartók finanszírozását, így már 2004-ben aránytalanná válhatott volna költségvetési támogatásunk. Az egyházi pedagógiai szakmai szolgáltatók elveszítették volna az előterjesztés alapján minisztériumi támogatásukat. Szerettünk volna lehetőséget kapni arra, hogy saját magunk adhassunk ki kerettantervet miniszteri jóváhagyás nélkül, s el szeretnénk volna kerülni – pedagógusképzésünk fiatal mivoltára hivatkozva – a tanítók szerepvállalását az 5-6. évfolyamon.

Az **egyházi oktató-nevelő munkát érintő** további nyolc ponton szeretnénk volna kiigazítani a tervezetet. Nem voltak ábrándjaink a hátrányos helyzetű megkülönböztetés pontosítását, a kerettantervek szabályozó erejének fenntartását, a kerettantervek és az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásánál az iskola-fenntartó egyházak egyetértési jogát illetően, viszont szeretnénk volna becsempészni annak a jognak a deklarálását, miszerint nemcsak etnikai, hanem vallási hovatartozását illetően is joga van a gyermeknek a szabad iskolaválasztásra. Törekedtünk arra, hogy a maximális osztálylétszámok ne korlátozzák intézményeink finanszírozhatóságát.

További 10 **egyéb előterjesztésünk** a magyar közoktatás egészét érinti, beleértve a buktatás tilalmának, a szülők jogainak és a titokvédelemnek problémáját.

22 javaslatunkból – a politikai és közigazgatási illetve az egyházügyi államtitkári ígéret ellenére – mind-

össze egyetlen egyet vett át a törvénytervezet második verziója: a finanszírozás szabályozása megmarad törvényi szinten. Tiltakozásunk eljutott február végén Kiss Elemér lemondása miatt a miniszterelnökhöz is. Egy ellenzéki frakció közreműködésével sikerült még megmenteni az RPI állami támogatását. Ennyit az oktatási kormányzat egyeztetési készségéről.

Tekintettel arra, hogy az ORTE szakmai és érdekvédelmi szervezet is egyben, még mielőtt az OM célkitűzéseinek a megvalósítására rátérnénk, néhány szót szólnunk kell a foglalkoztatási szabályok változásáról:

- megerősíti a jogszabály, hogy a pedagógus a szakszolgálatban is közfeladatot ellátó személy [16. § (3)], ami állítólagosan bizonyos fokig büntetőjogi védelmet jelent.

- 2004. szeptember 1-jétől a tantárgy és készségtárgy elnevezések helyett a szakrendszerű és a nem szakrendszerű oktatás kifejezést használják. A szakos oktatásban szakos tanár taníthat. Alsó tagozaton csak a testnevelés ilyen tantárgy, a nyelv csak akkor, ha a helyi tanterv szerint emelt szintű oktatás folyik. [17. § (1)]. Az 5-6. évfolyamon a nem szakrendszerű oktatásban az a tanár taníthat, aki elvégez egy 120 órás továbbképzést. A tanítók közül is csak az kapcsolódhat be az 5-6. évfolyamos oktatásba, aki megfelelő további képesítést szerez. [17. § (8)]. Az 5-6. évfolyamon a tanítók kötelezően csak 2008-ban jelennek meg [128. § (19)], s 2011-ig a nem szakrendszerű oktatásra felhasznált idő a kötelező óraszám 20 %-a, majd pedig 40 %.

- 2012-ig az alsó tagozaton öt esztendő alatti tagozatos szakmai gyakorlat megléte esetén a nem szakrendszerű oktatásba bekapcsolódhat tanár is [128. § (20)].

- A középiskolában szintén 2004-től a művészetek, a testnevelés és a technika esetében fogadható el a főiskolai végzettség [17. § (1) e]. A nyelvek esetében 2006-ig érvényesülnek eltérő szabályok [128. § 3)].

- Modul esetében a bevezetéstől számított 10 esztendőig a befogadó tantárgy tanítására megfelelő képesítéssel rendelkező pedagógus taníthat, majd el kell végezni a megfelelő szakirányú továbbképzést [128. § (15)].

Az intézményvezetői megbízatás feltételeit továbbra is a 18. § szabályozza. Újdonság, hogy 2015 után nem elegendő a pedagógus szakvizsga az intézményvezetői megbízáskor, hanem intézményvezetői szakképzettséggel kell rendelkezni másodszori megbízás esetén [18. § (1) b, ill. 128. § (22)]. Nem lehet viszont intézményvezető az, aki az intézmény fenntartója, vagy a fenntartónál vezető beosztású munkavállaló, vagy vezető beosztással rendelkező vezető [55. § (3)].

- Bevezeti a törvény a teljesítménypótlék fogalmát, mely 2004. szeptember 1-jétől adható, tehát a 2003/04. tanévben a kötelező óraszám nem változhat meg. Ezt követően heti 7 óra erejéig minimum egy esztendőre megállapodást lehet kötni, s külön díjazásért emelkedik ezzel a pedagógus kötelező órszáma [I. melléklet 4. rész]. A pótlék mértékét is tartalmazza a törvény I. melléklete. Ezzel párhuzamosan túlmunka is elrendelhető évi 216 óra erejéig, azaz kb. heti 7 óráig.

- A kollégiumi nevelők kötelező órszáma 30-ról 24-re változik. Ezzel párhuzamosan van lehetőség dönteni arról, hogy 40 órás nem pedagógus gyermekfelügyelőkkel látják-e el a kollégiumi felügyeletet. Erről titkos szavazással kell a kollégiumi nevelőtestületnek 2004. január 31-ig döntenie [129. § (7)].

Kedves Kollegák!

Nézzük meg a foglalkoztatási szabályok változása után az OM két fő célkitűzésének részleteit, s a szabályozás várható hatásait:

Esélyegyenlőség

A Kt. 19. § (2) bekezdése kötelezi a pedagógust, hogy tankönyv-kiválasztási jogával úgy éljen, hogy a választott könyv minden tanuló számára biztosítható legyen, és csak olyan ruházati és más felszerelés beszerzését kérheti (minőség, típus, ár megjelölése nélkül), amely nélkülözhetetlen. Az e körbe nem tartozó felsze-

relés biztosítása az iskola feladata. Nem tudni, hogy mikor lesz az első ombudsmanos ügyünk az iskolai egyenruhákból. A (4) bekezdés a szülői szervezet és a diákönkormányzat jogává teszi a ruházati és más felszerelések megvételével kapcsolatos korlátokat. Az egyházi iskolák szülői háttere mindenesetre bizakodásra ad okot.

A Kt. 114. § (4) bekezdése az ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások körét bővíti: ide sorolván a pedagógiai program végrehajtásához tartozó intézményen kívüli kulturális, sport-, művészeti foglalkozást, a kirándulást, sőt az erdei iskolát is. Mindezeket kizárólag az alulfinanszírozott intézmények költségvetésének terhére lehet megszervezni. A fizetési szolgáltatások körébe tartozó programok maximális költségét pedig a szülői szervezet és a diákönkormányzat határozhatja meg. Úgy tűnik, hogy az esélyegyenlőséget nem az esélytelenebbnek tartott rétegek felemelésével képze-lik el.

Gyermekközpontúság

A Kt. 4. § (8)-(15) bekezdései részletesen szabályozzák a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, amit eddig a (7) bekezdés fogalmazott meg.

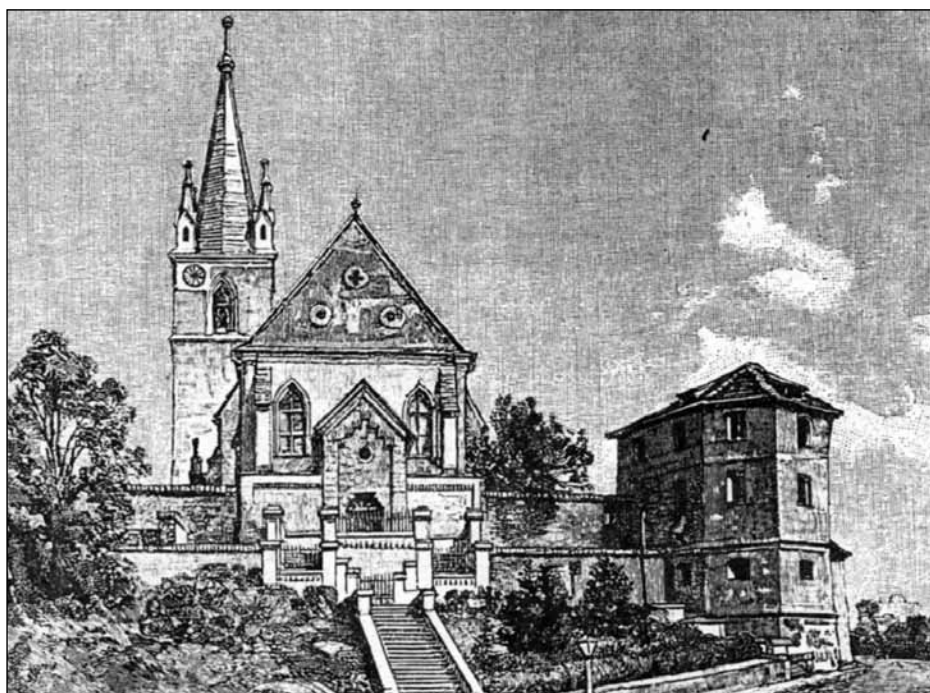
- Tilos minden olyan közvetlen és közvetett különbségtétel, kizárás, korlátozás vagy kedvezés, melynek célja az egyenlő bánásmód megszüntetése.

- Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül többek között a valamely szolgáltatásból való kizárás, a jogellenes elkülönítés, az alacsonyabb szolgáltatást nyújtó intézménybe való kényszerítés.

- Tilos megalázni, megfélemlíteni, emberi méltóságát megsérteni a tanulónak.

- A (11) bekezdés szerint az is sértő, ha látszólag mindenkinek azonos jogokat biztosít az intézmény, mindenkivel szemben azonos követelményeket támaszt, de ezzel valamely személyt másokkal szemben hátrányos helyzetbe hoz.

A (15) bekezdés előírja, hogy minden intézkedés meghozatalakor „a gyermek mindenképp felett álló érdekét” kell figyelembe venni. Személyisége fejlesztéséhez, ismeretei korszerűsítéséhez,

Marosvásárhely: a vár és a református templom

illetve ügyeihez a lehetőségek közül a számára legkedvezőbbet kell választani.

Túlzásnak tekinthető, hogy egy törvény ekkora terjedelemben foglalkozzék a hátrányos megkülönböztetéssel az alapelvek sorában. Ez azt a benyomást kelti, mintha a magyar pedagógia leginkább jellemző vonása lenne a hátrányos megkülönböztetés, amelynek most a törvény szigorával kíván a jogalkotó gátat vetni. A hátrányos helyzetű tanulók elkülönítésének elkerülésére tett erőfeszítések a törvényben nem hoznak megoldást az alapproblémára. Az eltérő kultúrájú, mentálhigiénés nevelésű, értékrendszerű, sajátos nevelési szükségletű gyermekek kizárólag együttes neveléssel történő beillesztése a társadalmi folyamatokba, a kizárólagos közös oktató-nevelő munka valamelyik réteg számára hátrányos lesz. Jelenleg a pedagógusok többsége nincs felkészülve erre az összetett feladatra. A heterogén összetételű tanulói közösségek együtt nevelése a kisebb osztálylétszámok finanszírozását teszi szükségessé. Ez módot adna egyidejűleg a tehetséges tanulókkal való foglalkozásra is.

A gyermekközpontúságot erősíti a törvény akkor, amikor következetesen a fogyatékkal élők kifejezés helyett a „*sajátos nevelési igényű gyermek*” kifejezést használja. Ezzel azonban a tartalom még nem változik meg. Ki gondoskodik pl. iskolákról vagy lakóotthonokról az autista diákok számára. A kormányzat bizonyosan nem. A szülőket magukra hagyják problémájukkal.

A gyermekközpontúságot és a versenyképes tudás elérését szolgálja az új nyelvi előkészítő évfolyam szervezésének a lehetősége (40 %). Ugyanakkor ezen az évfolyamon komoly számítástechnikai, informatikai oktatást kell szervezni oly módon, hogy a nyelvi előkészítésre fel nem használt időkeret min. 25 %-át informatikai ismeretek gyarapítására kell fordítani, a fennmaradó időkeretet pedig képességfejlesztésre. A nyelvi előkészítő osztály szervezésének lehetősége is nehézségeket jelent, mivel a finanszírozás terén nem biztosítják hosszabb távon a fedezetet. Érettségi elnökként is tapasztaltam, hogy kiváló gimnáziumainkban a nyelvi képzés eleve megoldott.

Látni tehát, hogy az Oktatási Minisztérium hangsúlyosabb célkitűzései nem mozdítják ki a református intézményrendszert a megszokott életéből, hisz a református nevelés mindig is az esélyek megteremtéséről, illetve az Isten- és értékközpontúság után a gyermekközpontúságról volt nevezetes. Amennyiben a roma-kérdés megoldását várták e törvénymódosítástól, akkor

csalódnuk kell. Az kizárólag értékközvetítéssel, szocializálással és példaadással oldható meg. Erre egy adott pontig a szegregáció alkalmasabb is lehet, mint az integráció. Erre van jó református példa is! Bizonyára a vádaskodások számára táptalajt jelentenek a homályos megfogalmazások, sejtetések a törvényben, viszont az érdemi tartalmi munkát ezek – ide értem a nyelvi előkészítő osztályt is – nem érintik.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tartalmi munka alatt most nem a dokumentumok ciklusonkénti szinte menetrendszerinti újraalkotását, átdolgozását értem. Ábrám Tibor főgondnok úr a tiszakécskei tanévnyitó beszédében utalt már arra, hogy ezt a törvény által előírt munkát csak egyvalami zavarja – a gyerek. Hihetetlen energiákat mozgósítunk a papírmunkára. Rossz hírem van viszont az oktatáspolitikusoknak: ez mit sem változtat a magyar pedagógia útvonalán. Én itt éppen ezért csak megjegyzem, hogy módosítani kell az alapító okiratot (III.31.), a pedagógiai programot és a helyi tantervet (VI.30.), a házirendet (jövő XII.31.), s el kell készíteni a fenntartói és az intézményi minőségirányítási programot (VI.30.), valamint a kötelező minimális felszerelési jegyzéknek való megfelelés hiánya esetén az 5 esztendőes ütemtervet (idén XII.31.). Szép munka lesz, de nem lényeges. Talán csak az alapító okirat módosítása érdemel nagyobb figyelmet, hisz ott most számárvezetőt adnak a fenntartók gépíróinak: a), b) és c) részre bontják az alapító okirat szerkezetét, és a b) rész módosítása tekinthető csak átszervezésnek, mely tanév közben nem változtatható meg. Jelzem, hogy a tanév közben is megváltoztatható lett a c) részben rögzített gazdálkodással egybefüggő jogosítványok kérdése. Az alapító okiratban újdonság még a maximális létszám rögzítése is, mely eddig a működési engedélyben kapott helyet, hisz függ az ÁNTSZ-engedélytől is.

Szóval inkább az igazi tartalmi kérdésekről.

A törvénymódosításnak talán ez a **leggyengébb, legátgondolatlanabb pontja**. Itt látszanak leginkább a – kétféle – politikai folytonosság fenntartásának igényéből fakadó kártékony következmények. A tervezet egyszerre akarja az 1994-98 közötti időszak **kétszintű és liberális-decentralizáló (NAT+helyi tanterv)**, valamint az 1998-2002 közötti időszak **centralizáló, kerettanterv-központú szabályozását** érvényben hagyni.

A kerettantervekkel kapcsolatban ellentmondásosnak tűnik, hogy azt állítják, hogy a kerettanterv elveszti kötelező szabályozó erejét, s azt, hogy az iskoláknak nem kell helyi tantervet készíteni, mert az oktatási miniszter által kiadott kerettanterv alkalmas a helyi tanterv szerepének betöltésére. Ez utóbbi a többségi gyakorlat számára épp a kerettanterv „kötelező szabályozó erejét” hozza vissza, illetve hagyja érvényben. A kerettantervet hol *ajánlásként* értelmezik, de az egész liberális oktatáspolitikával ellentétes módon a kerettantervet rendszeresen egyes számban használják, illetve ahol nem, ott eltérő tárgyak, illetve különböző iskolatípusok kerettantervére vonatkozik a többes szám. A 45. § (2) bekezdése, illetve ennek indoklása azután a kerettantervet csupán a lehetséges helyi tantervek egyikeként értelmezi, s felveti, hogy az iskola akár egy másik iskola helyi tantervét is átveheti. Eszerint egymás mellett élhet majd tovább a tantervi káosz, a szakmai esetlegesség és a tantervi centralizáció. Ez a helyzet persze az oktatási piac és rendszer egyetlen ágensének kedvez: a tanügyi szabályozóvá előlépő tankönyvek gyártóinak. Csak a változt felemás helyzetben nem az oktatáspolitikai távlatos szándékai befolyásolják a tankönyvpiacot, hanem az esetek döntő többségében a tankönyvpiac értelmezi át a liberális és modernizációs szándékú oktatási szabályzókat.

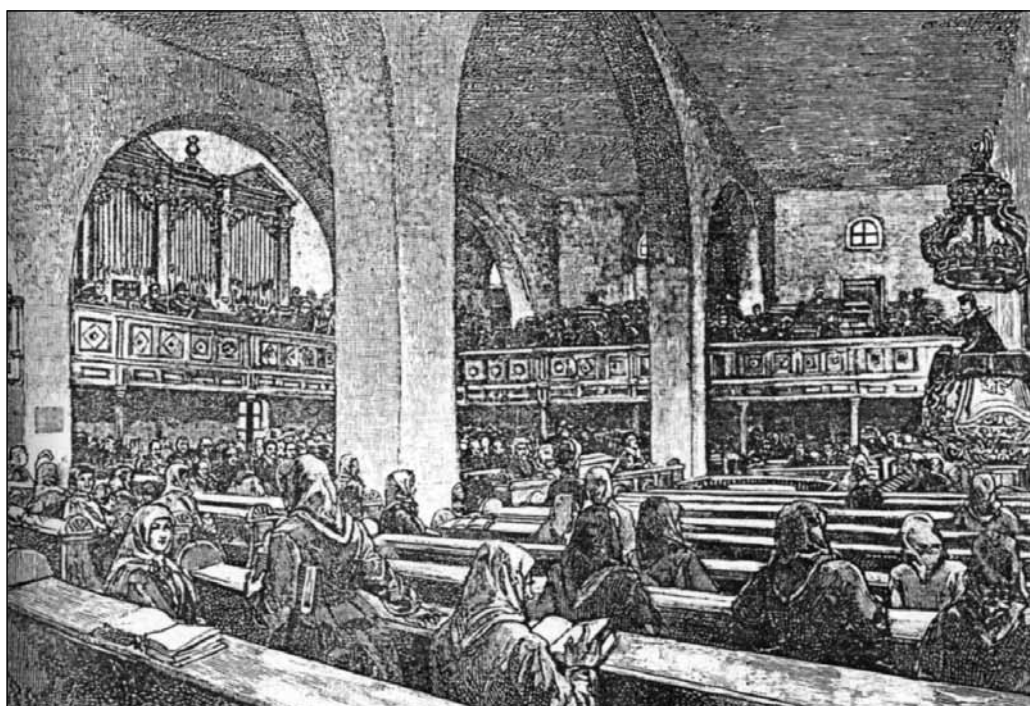
A magyar közoktatás megújulása a liberálisan és rugalmasan – azaz anarchikusan – szabályozó

Nemzeti alaptanterv és a helyi tantervek közötti szférában dől el. Véleményünk szerint a mostani törvénymódosítás épp ezen a ponton léphetne túl a két előző törvénymódosításon. A tartalmi szabályozást kiegészítő és a mindennapi gyakorlat nyelvére lefordító tanügyi-szolgáltatói infrastruktúra, illetve a képességfejlesztés és a differenciálás jegyében megújított továbbképzési rendszer szolgálhatná a súlyos problémák megoldását. A NAT ugyanis magára hagyja a tanárok és iskolák zömét. Évek óta sürgetjük a köztes dokumentumok létrejöttét, nevezzék azokat akkreditált mintatanterveknek, tantárgyi programoknak vagy akár – tantárgyanként és iskolatípusonként is szigorúan többes számban értendő – kerettanterveknek.

Évek óta javasoljuk, hogy a Minisztérium hozzon létre szakmai bizottságot a tanterv-akkreditálás kritériumainak kidolgozására, a mintatantervek kiválasztására és akkreditálására. Segítse elő néhány, szakértőket tömörítő tantervkészítő szakmai műhely létrejöttét és munkáját. A mennyiségi túlkínálat és a minőségi alulkínálat, valamint az átláthatatlanság állapotán ez a megoldás segíthetne.

Szomorú és árulkodó módon a törvénymódosítás épp a továbbképzési rendszerről és a közoktatás modernizációját elősegítő fejlesztési infrastruktúráról mond talán a legkevesebbet, azaz semmit.

A Kt. 131. § (4) bekezdése rögzíti, hogy „az is-

A nagykőrösi református templom belseje

kolafenntartó egyházi jogi személy – e törvény és a Nemzeti alaptanterv keretei között – kerettantervet nyújthat be jóváhagyás céljára. A kerettantervet az e törvény 81. §-ának (13) bekezdésében megjelölt nyilatkozattételre jogosult egyházi szerv nyújthatja be.” Ez a szerv a MRE esetében a Zsinat. Szorgalmaztuk az alapvető célok között azt, hogy az országos tanügyirányítással és pedagógiai szakmai szolgáltató intézménnyel rendelkező egyházi jogi személyek esetén ne kelljen jóvá-

hagyási procedúrán átesni, hisz a törvény és a NAT keretein mindenképpen bent kell maradni. A helyi tantervnek is. Akkor mi zavarja a törvényalkotót az egyházi kerettantervben? A Nagy Testvér figyel?

Tanulságos, hogy az egyházi kerettantervek említése is kizárólag egy kapitális miniszteriális baklövésnek köszönhető, mivel eredetileg a csupán a Waldorf-iskolák számára tették volna lehetővé a kerettantervkészítést. Tágítaniuk kellett a kört, s így befértek az egyházak is. A Waldorf kerettanterv elkészült, s már a miniszteri pecsétet is megkapta.

Mi hol tartunk? Mint ismeretes, 1995-ig reménykedtünk a háromszintű szabályozásban, a kerettanterv lehetőségében, mely a református intézményrendszert zártabbá és védettebbé teszi. A NAT kiadása után egy lehetőségünk maradt az RPI-ben, hogy mintatanterveket adjunk ki. Ezt a munkát Czeglédi Sándor hódmezővásárhelyi kollegánknak köszönhetően elvégeztük. Ezek a tantervek a mai napig felhasználhatóak. Az 1998. évi fordulat után ismét divatos lett a kerettanterv fogalom, s mi munkába lendültünk. A MRE általános iskolai kerettantervét a Zsinat 2000-ben elfogadta, s 2001. szeptember 1-jétől szabályozó erő, tehát jelenleg már csak a 4. és a 8. évfolyamon nem az. 2002 áprilisa után nem volt kétségünk arról, hogy az angolszász-holland iskolarendszert ismét megpróbálják átvetetni velünk. Egy feladatunk lehet: időt nyerni. Időt nyerni kerettanterveink védelme alatt, a közösségi, értékközpontú nevelés kincseit megőrizve.

Sajnos bekövetkezett a régi átok: a Zsinat Oktatásügyi Szakbizottsága 2003. április 30-án elhatározta a kerettantervi munkát december 31-i határidővel, viszont az RPI kezét stratégia kérdésekben megkötötték június 4-én. A szakbizottság szeptember 24-én – a határidő tarthatatlansága miatt – felfüggesztette korábbi határozatát. Most már csak egy esélyünk maradt: a Magyar Katolikus Egyház és a Magyarországi Evangélikus Egyház megkeresésére a Zsinati Iskolaügyi Osztály javaslatot tett a Szakbizottságnak egy közös egyházi kerettanterv elkészítésére. A hozzájárulást a Bizottság megadta. A szervező munkát és a felügyeletet az Iskolaügyi Osztály látja el, a tartalommal való megtöltést az RPI végzi.

Ez a református közoktatás legidősebb kérdése. Hiszem, hogy ez a munka független a NAT 2003-tól, de még a NAT 2004-től is. El kellett volna végeznünk már 10 esztendeje, viszont most sem késő. Átjárható marad-e intézményrendszerünk, vagy a

küldetésnyilatkozat – mint bevezető szöveg a pedagógiai programban és az éves munkatervekben – marad az egyetlen közös a rendszerben. Ennél már a liberális Waldorf iskolák is tovább jutottak.

A kerettanterv mellett foglalkoznunk kell a **középtávú és hosszú távú nevelési koncepciókkal** is. A Zsinat Oktatásügyi Szakbizottsága még nem tartotta fontosnak, hogy kiemelten foglalkozzon a **szakképzés és a felnőttképzés** kérdésével. El kell döntenünk, hogy megmaradunk-e az értelmiségképzés szinte kizárólagosságánál, vagy foglalkozunk a szélesebb néprétegek képzésével, a kétkezi munkát végző gyülekezeti tagok nevelésével, esetleg a gyülekezetépítéssel. Ismerik a Kedves Kollegák, hogy több esztendeje van szerencsém mindkét tevékenységet – tehát az elit- és a tömegképzést is – végezni, s meggyőződésem, hogy egyaránt fontos mindkettő. Értelmiség-képző gimnáziumból ezt nehezebben lehet meglátni, de felajánlom a tapasztalatcserét. Csak nyitottságot kérünk.

Ugyanez érvényes a felnőttképzési tevékenységre is. Az állami Felnőttképzési Akkreditáló Testület tagjaként látom, hogy a protestáns egyházakat – ahol valaha büszkék voltunk a népfőiskolai mozgalomra – most nem érdekli a felnőttképzés, azaz – „modernül” fogalmazva – a felnőttek kompetencia-bővítése. Két esztendő alatt egyedül a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola és a Halásztelki Református Szakképző Iskola vált akkreditált felnőttképzési intézménnyé. Összefoglalva: intézményrendszerünk felében 12-14 esztendőskorban lezárjuk a református keresztyén nevelést! Helyes ez így?

Mindezidáig kimaradtunk diákjaink és szüleik országos érdekérvényesítő, véleménynyilvánító lehetőségének megteremtéséből is. 13 esztendő elmúltával oldani kell ez irányú görccseinket. Október 18-án megrendezzük az I. Református Diákszövetséget. Tisztelettel meghívom az ORTE elnökét erre az alkalomra, s kérem, hogy fejezze ki a diákságnak a pedagógusok elvárásait. Amennyiben a diákok fontosnak tartják, hogy egyesületi szinten állandó fórumot alakítsanak ki, támogatni fogjuk őket ebben, így lehetőséget teremtünk, hogy katolikus és evangélikus társaikkal együtt „*a máságot*” képviseljék a diákszövetségen.

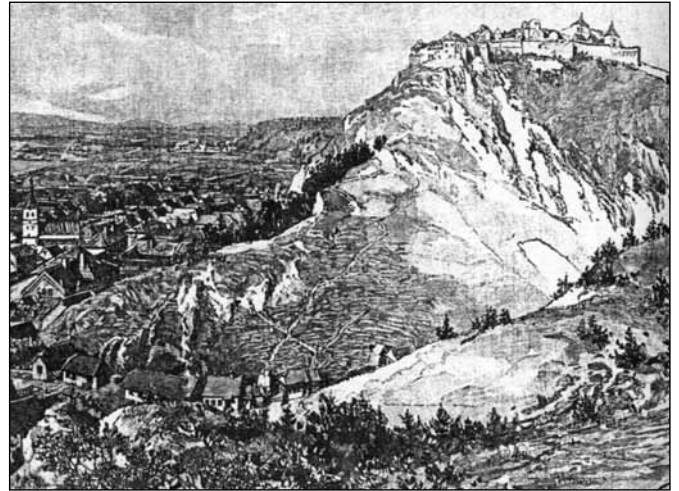
Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Állásfoglalások a NAT 2003 vitaanyaggal kapcsolatban

A NAT „felülvizsgálata”

2003. október 13-15. között a Zsinati Iskolaügyi Osztály vezetője három fórumon közvetítette a református közoktatásügy általános véleményét a NAT felülvizsgálatáról: a Közoktatáspolitikai Tanács ülésén (október 15.), az iskolafenntartó egyházakkal tartott minisztériumi „egyeztetésen” (október 13.) és az Országos Köznevelési Tanács szakmai szervezetek által delegált tagjainak a meggyőzési kísérletén (október 14.). Az egyházakkal tartott megbeszélés érdekessége, hogy meghívták rá a következő iskolafenntartó egyházakat is: Bibliai Szeretet Szolgálat (1,1 %), Hit Gyülekezete (1 %), Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség (0,1 %), Evangéliumi Pünkösdi Közösség (0,2 %), Keresztény Egyház Gyülekezete (0,1 %) és Budapesti Autonóm Gyülekezet (0,07 %). [Zárójelben a tanulólétszám szerinti százalékos arányuk.] Mellesleg meghívtak egy hetedik egyházat is, de annak tanulólétszámáról nincs ismeretünk. A három keresztyén történelmi egyház egyeztetett véleményt képviselt.

Az OKNT négy tagjával folytatott egyeztetésen pedig célunk az volt, hogy az október 16-i szavazást a „nem” irányába befolyásoljuk. Természetesen a reménytelenséggel tisztában voltak a szervezők (Gimnáziumok Országos Szövetsége, Általános Iskolai Igazgatók Országos Szövetsége, Független Pedagógus Fórum, Szakmai Középiskolákért Kulturális Egyesület, Országos Református Tanáregyesület, Sík Sándor Tanáregyesület, Öveges József Tanáregyesü-

Rozsnyó vára

let, Luther Szövetség Pedagógiai Szekciója, Magyar Nevelők és Tanárok Egyesülete).

A három egyház által képviselt vélemény a következő volt (egyébként már szeptember 18-án eljuttott református oldalról a NAT 2003 Programirodához):

a) A jogszabálysértő NAT 2003 és az átjárhatatlanná váló intézményrendszer

A NAT 2003 nincs összhangban a közoktatásról szóló 1993/LXXIX. tv. 8.§ (10) bekezdésével, amely szerint „a Nemzeti Alaptanterv műveltségi területenként határozza meg a (...) nevelő-oktató munka kötelező és közös céljait, a nevelő-oktató munka alapjául szolgáló ismeret-, készség- és képességjellegű követelményeit”. A NAT 2003 teljességgel mellőzi az ismeret jellegű követelményeket. A NAT 2003 készítői éppen erényként emlegetik, hogy a dokumentum nem tartalmaz semmiféle követelményt, hogy semmibe veszi a közoktatási törvényt. Ráadásul a NAT 2003 egyáltalán nem biztosítja a Kt 8.§ (10) bekezdésében megfogalmazott átjárhatósági követelményt sem – különösen a szakiskolák 9-10. évfolyamán. Az érettségére felkészítő évfolyamokon pedig a fő szabályozó tényező az érettségi követelményrendszer lesz.

b) A NAT 2003 és a magyar kultúra

Tekintettel arra, hogy a NAT 2003 teljességgel mellőzi az ismeret jellegű követelményeket, megszűnik az a konszenzus, amely mindmáig a magyar kultúra, az irodalmi, művészeti, és törté-

A temesvári városliget Béga-csatorna mellítti rész

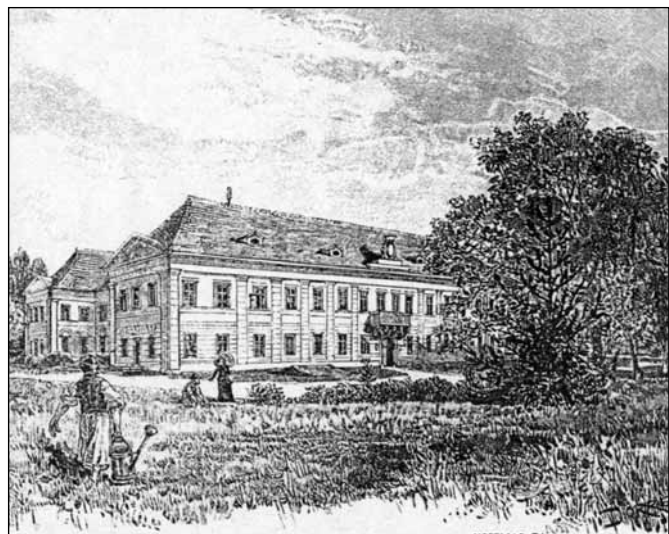
nelmi műveltség alapját képezi. A kerettantervek és az akkreditált tantervek – éppen különbözőségükönél fogva – nem pótolhatják ezt a konszenzust (nem is volna szerencsés, ha ezen az alacsony szinten történe a konszenzus keresése). A magyar kultúra továbbélése szempontjából elengedhetetlen hangsúlyos iskolai jelenléte – ezt a jelenlegi tervezet nem biztosítja. A NAT 2003 tulajdonképpen megengedi, hogy a magyar diákok olyan tantervek alapján tanuljanak, amelyekből hiányzik Janus Pannonius, Balassi Bálint, a reformáció irodalma, Zrínyi Miklós, Pázmány Péter, Mikes Kelemen, Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Illyés Gyula, Sütő András tanítása, vagy esetleg periférikus tantárggyá válik a történelem.

c) A NAT 2003 és a nemzeti konszenzus keresése

Egy ilyen dokumentum megszületését átfogó elemzésnek kellett volna megelőznie, amely a NAT, illetve a kerettantervek bevalását vizsgálja. Évekbe telt a NAT és a kerettantervek adaptálása. Végre úgy tűnt, hogy az iskolai fejlesztő munkára terelődhet a hangsúly – ehelyett kezdődhet újra a bevezetési procedúra. Az Oktatási Minisztérium komolyan vehető kísérletet sem tett egy közmegegyezés kialakítására a vita formálissá tételével. A legmegengedhetlenebb azonban az, hogy a NAT 2003 egyáltalán nem tartalmaz konkrét ismeretjellegű követelményeket. A műveltségi minimum meghatározását így egy szinttel lejjebb, az Oktatási Minisztérium kerettanterveket előállító és akkreditáló tisztviselőinek szintjére helyezi. Kivonva a folyamatot a szakmai és társadalmi vitathatóság alól. (Ettől kezdve

Püspökfürdő kelet felől

A nagykárolyi kastély

a mindenkori miniszter döntheti azt el, hogy a Honfoglalás, a Reformáció, Széchenyi István reformprogramja vagy a Trianoni békediktátum tananyag legyen-e, vagy sem.

d) A NAT 2003 és az intézmények

Az iskolák többsége a Köznevelési törvény módosításból rájuk háramló terhek, valamint a NAT-tal kapcsolatos teljes közömbössége miatt a legegyszerűbb megoldásokat választja majd. A dokumentumok és a gyakorlat eltérése prognosztizálható. A pedagógusok megpróbálják ugyanazt tanítani, mint eddig. A magyar pedagógustársadalom csendben elszabotálja azt, amit kivihetetlennek tart. Mindez szétzilálja a magyar oktatási rendszert, elmélyül a káosz.

e) Oktatási reform a pedagógustársadalom érdeklődése nélkül?

Mind az 1995. évi NAT, mind a 2000. évi kerettantervek előkészítésekor megfigyelhető volt a pedagógusok érdeklődése, kik munkaközösségi értekezleteken vitatták meg a számukra készülő tanterveket. 2003-ban a pedagógusoknak kb. 5 %-a vette a fáradságot, hogy a nyári szünetben az interneten tanulmányozza a júniusban feltett NAT-ot. Egyet tudunk érteni az oktatási reform gondolatával, hisz intézményrendszerünk 1000 vagy 470 esztendeje folyamatosan képes a megújulásra, viszont olyan körülmények között, mikor a szakmai szervezetek és a pedagógusok véleményét nem veszik figyelembe, s az alapvető fogalmak jelentését a tantervkészítők s a döntéshozók sem tisztázták, az elszórt döntést politikai döntésnek tekintjük. [Kíváncsiak vagyunk pl. a felülvizsgálat, a kerettanterv s a kompetencia szavak pontos jelentésére.]

Országos Református Tanáregyesület – 2003. szeptember 27.

A magyarországi és határon túli református oktatásügyet képviselő, több mint 150 pedagógus vett részt Pécsen 2003. szeptember 27-én az *Országos Református Tanáregyesület* (ORTE) éves konferenciáján és közgyűlésén. Az ORTE közgyűlése foglalkozott a NAT 2003 tervszöveggel és az alábbi állásfoglalást teszi közzé:

Az Országos Református Tanáregyesület megdöbbenéssel és elkeseredetten tapasztalja, hogy az oktatási kormányzat, az egyre határozottabban megfogalmazódó szakmai ellenvéleményeket figyelmen kívül hagyva, továbbra is ragaszkodik a NAT 2003 néven közzétett tervezet Nemzeti alaptantervként való elfogadásához.

Az ORTE a tervezet koncepcióját egyoldalúnak, egyes szakmai elemeit elhibáztattnak tartja. Elsősorban kifogásolható elemek:

- A tervezet gyakorlatilag nem határoz meg tartalmi minimumot, ezért átjárhatatlanná teszi a magyar közoktatás rendszerét, növeli az iskolák közötti szakmai és minőségi különbséget, csökkenti az esélyegyenlőséget.

- A gazdasági nehézségek közepette a minimalizáló tanterv az intézményfenntartók számára a színvonal növelésére való törekvés helyett az eddigi tevékenységek csökkentését, leépítését sugalmazhatja.

- A tartalmi minimum mellőzése miatt aránytalanul megnő a mintatanterveket készítő, valamint a tankönyvkiadók lehetősége az intézményekben folyó tartalmi munka befolyásolására.

- Azzal, hogy a tervezet az egyes tantárgyak (műveltségi területek) részére még javasolt óraszámokat sem tartalmaz, újra elindítja a nevelőtestületeken belüli „kenyérharcot”, valamint félti, hogy kiszorítja az iskolákból a „nem piacképes” tantárgyakat. Ezzel a tantárgyszerkezet megújításáról szóló kormányzati szándék is hiteltelenné válik.

- Az általános nevelési célok elérését veszélyezteti az erkölcsi jellegű értékek, a nemzeti elkötelezettség, a közösségi felelősségvállalás háttérbe szorulása.

Az ORTE bizonytalanul tartja a szakmai vita hatékonyságát, mert a tervezet a nyári szünetben került nyilvánosságra, s a tanévkezdés feladatai mellett a pedagógustársadalomnak sem ideje, sem energiája nem volt a tervezet alapos megismerésére, következményeinek közös átgondolására, és kiérlelt javaslatok benyújtására.

Mindezeket az alapvető problémákat és hiányosságokat látva az ORTE nem támogatja a tervezet elfogadását, kéri annak visszavonását.

A református közoktatási intézmények és pedagógusok továbbra is elkötelezettek egy közmegegyezésen alapuló, nemzeti tartalmi minimumra épülő alaptanterv kidolgozásában. Ennek érdekében készek együttműködni a történelmi egyházak szakembereivel és a magyar közoktatás értékeit megőrizni kívánó iskolákkal, pedagógusokkal.

Pécs, 2003. szeptember 27. – Dr. Horvay György, elnök

A Fidesz Oktatási Műhelyének közleménye

Fidesz Oktatási Műhelye elfogadhatatlannak és felháborítóknak tartja az oktatási tárca vezetése részéről megnyilvánuló arroganciát, amellyel semmibe veszi a pedagógusok véleményét a mélyreható és erőltetett ütemű tantervi reformokról.

Minisztériumi vezetőkhöz méltatlannak tartja azt az indulatoktól fűtött, személyeskedő és alpári hangnemet, amellyel Magyar Bálint a Nemzeti alaptanterv vitájának szombati zárókonferenciáján lehetetlenné tette az érdemi párbeszédet az oktatás szereplőivel. A Fidesz Oktatási Műhelye az iskolák békéjének megőrzése érdekében felszólítja az oktatási minisztert, hogy minden további döntést megelőzve haladéktalanul kezdjen kulturált párbeszédet az érintett társadalmi szervezetekkel és a parlamenti pártokkal a közoktatás jövőjéről. Felszólítja arra is, hogy kérjen bocsánatot a pedagógusoktól, szülőktől a velük szemben megütött szégyenletes hangnemért. Az Oktatási Műhely elvárja, hogy a szocialisták elhatárolódjanak attól, ahogy Magyar Bálint és csapata a közoktatás kérdéseit és szereplőit kezeli.

A Fidesz Oktatási Műhelye számára a NAT-2003 konferenciáján még nyilvánvalóbbá vált, hogy a meghirdetett mélyreható tantervi reform pusztán az oktatási tárca vezetésének újabb szakmai kalandorsága. A rendezvényen kétség sem maradt afelől, hogy a tárcavezetés nem ismeri a közoktatási törvénynek a Nemzeti alaptantervre vonatkozó legalapvetőbb előírásait sem. A rendezvényre rányomta bélyegét a minisztériumi vezetés arroganciája, amellyel a tantervi szabályozás szakmailag hevenyészett, erőltetett ütemű átalakítása miatti felháborodást próbálta elfojtani. Maga Magyar Bálint adta meg a tárca megjelent felsővezetésének az alaphangot. Nyitóbeszédében 'politikai idiotizmusnak' nevezte, hogy a minisztériumon számonkéri a készülő alaptanterv nemzeti jellegét, és mindvégig heves indulatoktól fűtött, személyeskedő és alpári hangon minősítette az ellenvéleményeket. Varga László, a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke tíz nagy szakmai szervezet és - nyugodtan mondhatjuk - minden diák, szülő, pedagógus nevében joggal sürgette, hogy a hosszú távra szóló és mélyreható változtatások körül a miniszter teremtsen szakmai és kormányoktól független politikai megegyezést. Felháborítóknak tartjuk, hogy válaszul a miniszternek pusztán a szakmai- és a szakszervezetek becsmérélsére futotta. Hasonlóan ellenséges hangot ütött meg a szülők képviselőivel szemben is. A konferencia megmutatta, hogy a gyökeres átalakítás motívuma a korábbi víziók bukása feletti politikai düh, és újraélesztésükre a szociálliberális tárcavezetés görcsösen eltökélt - az eredményes pedagógiai munkához szükséges iskolai béke felborítása árán is.

A Fidesz Oktatási Műhelye leszögezi, hogy az eddigi előkészítés, az érdemi vita hiánya és a bevezetés tervezett üteme a legcsekélyebb mértékben sem alkalmas a meghirdetett reformok szakmai alátámasztására. Felszólítja az oktatási minisztert, hogy minden további döntést megelőzve haladéktalanul kezdjen kulturált párbeszédet az érintett társadalmi szervezetekkel és a parlamenti pártokkal a közoktatás jövőjéről.

A Magyar Nevelők és Tanárok Egyesületének közleménye – 2003. szeptember 30.

1. Mi indokolja, hogy a NAT felülvizsgálata címén egy teljesen új funkciójú, szerkezetű és tartalmú NAT készüljön 6 évvel az előző NAT bevezetése után?

Semmi. Egy ilyen dokumentum megszületését átfogó elemzésnek kellett volna megelőznie, amely a NAT bevilását vizsgálja. Évekbe telt a NAT adaptálása. Végre úgy tűnt, hogy az iskolai fejlesztő munkára terelődhet a hangsúly – ehelyett kezdődhet újra a bevezetési procedúra (helyi tanterv, helyi pedagógiai program-készítés) stb.

2. Van-e valami racionális magyarázata annak, hogy a tartalmi szabályozás ilyen horderejű megváltoztatásának szakmai és társadalmi vitájára sokkal rövidebb időt és kevesebb nyilvános fórumot biztosítottak, mint ahogy az az előző NAT elfogadásakor történt?

Ilyen magyarázat nincs. A minisztérium szeptember 27-én le akarja zárni az éppen meginduló vitát. A sietség következtében lehetetlenné válik az a szakmai és társadalmi vita, aminek az ilyen horderejű dokumentum jóváhagyását meg kell előznie. Joggal merülhet föl a gyanú, hogy a sietség egyik oka éppen ennek a társadalmi és szakmai kontrollnak a kiküszöbölése.

3. Megfelel-e a NAT 2003 annak a követelménynek, hogy társadalmi és szakmai közmegegyezést tükrözzön?

Nem felel meg. Egyrészt a minisztérium komolyan vehető kísérletet sem tett egy ilyen közmegegyezés kialakítására a vita formálissá tételével (ld. 2. pont). Másrészt a dokumentum egyáltalán nem tartalmaz konkrét ismeret-jellegű követelményeket. A műveltségi minimum meghatározását így egy szinttel lejjebb, a minisztérium kerettanterveket előállító és a helyi tanterveket akkreditáló tisztviselőinek szintjére helyezi, kivonva a folyamatot a szakmai és társadalmi vitathatóság alól. (Ettől kezdve a mindenkorai miniszter döntheti azt el, hogy pl. Marx vagy Széchenyi István tananyag legyen-e, vagy sem.)

4. Megfelel-e a NAT 2003 dokumentum a Nemzeti alaptanterv törvényben is előírt funkcióinak?

Nem. A NAT 2003 ugyanis teljességgel mellőzi az ismeret jellegű követelményeket, ami nincs összhangban a Kt. 8.§ (10) -vel, amely szerint „a Nemzeti Alaptanterv műveltségi területenként határozza meg a (...) nevelő-oktató munka kötelező és közös céljait, a nevelő-oktató munka alapjául szolgáló ismeret-, készség- és képességjellegű

követelményeit” Különös, hogy a NAT készítői éppen a NAT 2003 érényeként emlegetik, hogy nem tartalmaz semmiféle követelményt, vagyis, hogy semmibe veszi a törvényt. Ezen túlmenően a NAT 2003 egyáltalán nem biztosítja a Kt 8.§ (10)-ben megfogalmazott átjárhatósági követelményt sem.

5. Megfelel-e a NAT 2003 dokumentum az oktatás kultúra-közvetítő funkciójának?

Egyáltalán nem. Tekintettel arra, hogy a dokumentum teljességgel mellőzi az ismeret-jellegű követelményeket, megszűnik az a kánon, amely mindmáig a magyar kultúra, az irodalmi, művészeti, és történelmi műveltség alapját képezi. A kerettantervek és az akkreditált tantervek – éppen különbözőségüknel fogva – nem pótolhatják ezt a kánont (nem is volna szerencsés, ha ezen a szinten történe a kánon kialakítása, ld. 3. pont). A magyar kultúra életképessége, továbbélése szempontjából elengedhetetlen hangsúlyos iskolai jelenléte – ezt a jelenlegi tervezet nem biztosítja. A NAT 2003 tulajdonképpen megengedi, hogy a magyar gyerekek olyan tantervek alapján tanuljanak majd, amelyekből hiányzik az Egri csillagok, Petőfi János vitéze, Arany János Toldija, vagy esetleg periférikus tantárggyá válik a történelem.

6. Megfelel-e a NAT 2003 dokumentum az esélyteremtés elősegítése követelményének?

Nem, éppen ellenkezőleg, tovább növeli az esélyegyenlőtlenségeket. Semmi sem bizonyítja, hogy a kompetencia-központú oktatás nagyobb esélyeket adna a hátrányosabb helyzetű diákoknak – az esetek jelentős részében ennek ellenkezőjét is tapasztalhatjuk. (A hátrányos helyzetű, de szorgalmas diák pl. könnyebben sajátít el bizonyos ismeret jellegű követelményeket.) Ugyanakkor az a szabadság, ami az ismeret-jellegű követelmények hiányából ered, csak erősíteni fogja a különböző iskolák színvonala között meglévő, amúgy is tetemes különbséget. (Az elit iskolák továbbra is sok ismeretet oktatnak majd. Az itt szerezhető tudás és műveltség végletesen elszakad a társadalom többségének tudásától és műveltségétől.)

7. Igaz-e az a NAT 2003-ban ki nem mondva végighúzódo hiedelem, amely a kompetenciák fejlesztését az ismeretek teljes negligálásval igyekszik elősegíteni?

Nem igaz. A „vagy kompetencia vagy tudás” naiv elképzelése nem működik, ahogy több külföldi példa is bizonyítja.

8. Minőségi szempontból mennyire lehetnek megalapozottak az iskolák által 2004. június 30-ig elkészített új pedagógiai programok, ha az annak alapját képező NAT 2003. szeptemberében még csak vitaanyag?

Kevésbé. Az iskolák többsége a Kt-módosításból rájuk háruló terhek, valamint a NAT-tal kapcsolatos teljes közömbössége miatt a legegyszerűbb megoldásokat választja majd. A papír sok mindent kibír, a tanárok megpróbálják ugyanazt tanítani, mint eddig, csendben elszabotálva azt, amit kivihetetlennek tartanak. Mind-

ez tovább zilálja az oktatási rendszerben kibontakozó káoszt és szétesést.

Számos egyéb részletkérdésről is érdemes volna szót ejteni, ám a NAT 2003 fent sorolt hiányosságai időszertelenné teszik a részletes bírálatot. Ezért kérjük az Oktatási Minisztériumot, hogy vonja vissza a jelenlegi tervezetet, és tegyen eleget a NAT felülvizsgálatára vonatkozó előírásnak. Ám ha mulhatatlanul szükségesnek bizonyul egy új NAT bevezetése, akkor a minisztérium adjon teret és időt az érdemi vitának, és egy olyan vitaanyaggal álljon elő, amely megfelel a törvényi előírásoknak és azoknak a funkcióknak, amelyek a Nemzeti alaptantervtől elvárhatók.

9 pedagógus szakmai szervezet levele az Országos Köznevelési Tanács tagjaihoz

Tisztelt Kollégánk!

Kilenc pedagógus szakmai szervezet 2003. október 14-én tanácskozást tartott annak érdekében, hogy megismerjék az OKNT szakmai szervezetek által delegált tagjainak a NAT 2003. dokumentummal kapcsolatos véleményét, valamint hogy eszmét cseréljenek az említett dokumentumról. Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik a szűk határidő ellenére is eltudtak jönni, meghallgattak minket és megosztották velünk nézeteiket.

Az eszmecserét az tette szükségessé, hogy a NAT 2003-mal kapcsolatban lassan kibontakozó vita során a dokumentum szakmai és politikai támogatói részéről

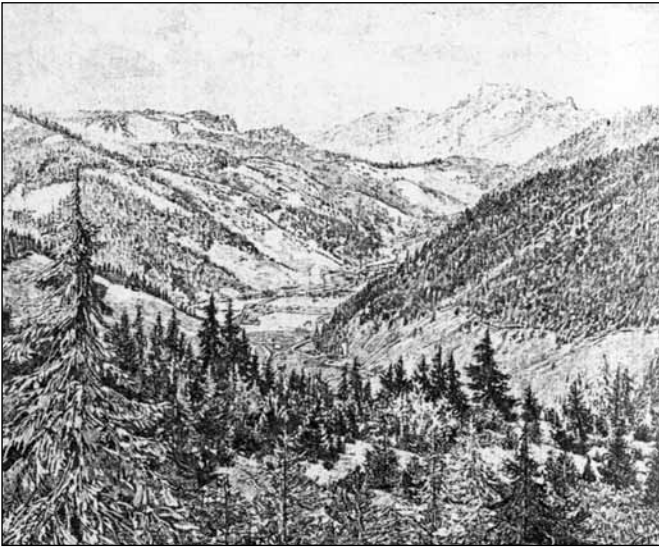

Bivalyfogat Sárközön

gyakran hallhattuk azt az érvet (olykor szakmai argumentumok helyett is), amely szerint a szakma támogatja a tervezetet, és bízunk ezt a dolgot az OKNT-re, amely megfelelően reprezentálja ezt a támogatást. (Ez a hivatkozás már csak azért is különös és nyugtalanító, mert az OKNT tudomásunk szerint mindeddig nem tett semmiféle támogató nyilatkozatot, és ez elmondható a tagok többségéről is. Természetesen az sem szolgálhat megnyugtatóként, ha a Tanács ezt a jövőben megteszi.)

Mindazonáltal úgy tűnik, hogy igazi NAT-vita híján az OKNT ebben az esetben a szakmai legitimáló funkciót tölt be, ezért úgy gondoljuk, a leghelyesebb, ha aggályainkkal és észrevételeinkkel a Tanács tagjaihoz fordulunk. Ezúton szeretnénk néhány szemponttal hozzájárulni nehéz és felelősségteljes döntésükhöz.

Mint köztudomású, a NAT háromévenkénti felülvizsgálatának az oktatási kormányzat egy koncepciójában markánsan új NAT készítésével és elfogadtatásával kíván eleget tenni. Amint azt többen is észrevették, ez nem teljesen felel meg a felülvizsgálat törvényben támasztott követelménynek (a felülvizsgálat kifejezés feltételezi, hogy egy már meglévő objektumra irányul, vagy legalábbis azt figyelembe veszi). Mindez önmagában nem lenne baj, ha maga a koncepció előzetes vita után került volna kialakításra. Mindannyian tudjuk, hogy nem ez történt. Az oktatási minisztérium a koncepcióról soha nem nyitott vitát, a NAT 2003 dokumentumról a vitát igyekezett kis körben és szűk időtartamra korlátozni, és miközben bizonyos korrekciókat

A hollókői völgy és a Csálhó, a vízhang-tetőről nézve

hajlandó volt befogadni, a koncepció lényegéről szóló észrevételekre mindvégig süket maradt.

Pedig a dokumentummal kapcsolatban több olyan szakmai észrevétel megfogalmazódott, amelyekre eddig nem született semmiféle válasz. Ezeket inkább csak a felsorolás szintjén említjük most.

- *Nem tesz eleget a közoktatási törvény előírásainak. A NAT 2003 teljességgel mellőzi az ismeret jellegű követelményeket, ami nincs összhangban a Kt. 8.§ (10) -vel, amely szerint „a Nemzeti Alaptanterv műveltségi területenként határozza meg a (...) nevelő-oktató munka kötelező és közös céljait, a nevelő-oktató munka alapjául szolgáló ismeret-, készség- és képességjellegű követelményeit” Különös, hogy a NAT készítői és méltatói éppen a NAT 2003 érényeként emlegetik, hogy nem tartalmaz semmiféle követelményt, (vagyis semmibe veszi a törvényt). Ezen túlmenően a NAT 2003 egyáltalán nem biztosítja a Kt 8.§ (10)-ben megfogalmazott átjárhatósági követelményt sem.*

- *Tekintettel arra, hogy a dokumentum teljességgel mellőzi az ismeret jellegű követelményeket, megszűnik az a kánon, amely mindmáig a magyar és egyetemes kultúra, az irodalmi, és történelmi műveltség alapját képezi. Hogy szükség van-e ilyen kánonra, az vita tárgyát képezheti, ehhez mindenképpen szükséges lenne a szélesebb szakmai és társadalmi dialógus. (Szerintünk nagyon is szükség van ilyen kánonra, és tapasztalataink szerint a tanárok illetve a társadalom egy igen jelentős része hasonlóképpen gondolkodik.)*

- *Arra a kérdésre, hogy a tantervek akkreditációja milyen szempontok és kritériumok alapján történik – különösen az ismeret jellegű követelmények esetében – egyelőre senki nem tud választ adni. Nem véletlenül. Ugyanis a garancia maga természetesen a NAT lehetne és kellene, hogy*

legyen. A jelenlegi NAT tervezet persze erre nem alkalmas, hiszen bármilyen ismeret jellegű követelményrendszert megenged, vagyis semmiféle garanciát nem ad. (Pl. semmiféle alapja nem lehet egy olyan tanterv elutasításának, amelyikben nem szerepel Petőfi vagy Arany. Ezzel kapcsolatban a tanárok józan észére mint garanciára hivatkozni – amint azt sokszor hallhattuk – enyhén szólva is megdöbbentő érv.)

- *Nem kaptunk választ arra az aggályunkra, amely szerint a jelenlegi NAT tovább növelheti az esélyegyenlőtlenségeket. Semmi sem bizonyítja, hogy a kompetencia-központú oktatás nagyobb esélyeket adna a hátrányosabb helyzetű diákoknak – az esetek jelentős részében ennek ellenkezőjét is tapasztalhatjuk. (A hátrányos helyzetű, de szorgalmas diák pl. könnyebben sajátít el bizonyos ismeret jellegű követelményeket.) Ugyanakkor az a szabadság, ami az ismeret-jellegű követelmények hiányából ered, csak erősíteni fogja a különböző iskolák színvonala között meglévő, amúgy is tetemes különbséget. Végül az esélyek csökkenését eredményezheti az is, hogy a NAT 2003 teljesen figyelmen kívül hagyja az átjárhatóság követelményét.*

Csak néhányat említettünk azok közül a szempontok közül, amelyek legalábbis megfontolásra érdemesek. Rövid levelünk csak érintheti a problémákat, mindössze jelezni kívántuk, hogy lenne miről beszélgetni.

Úgy gondoljuk, hogy a Nemzeti alaptanterv, mint az oktatás tartalmi szabályozásának legfontosabb dokumentuma egyben a magyar közoktatás egyik fundamentuma is. Aligha lehet kérdéses, hogy egy ilyen horderejű dokumentum, amelynek csak a bevezetése is 12 esztendő vesz majd igénybe, csak széleskörű egyeztetést, valódi szakmai és társadalmi vitát követően válhat hatályossá. A jelenleg érvényben lévő NAT több éves széleskörű társadalmi és szakmai vita után került bevezetésre (nem közmegegyezéssel, de egymás véleményének ismeretével és figyelembe vételével), de még a kerettanterv is iskolai vitákon keresztül vált hatályossá. A jelenlegi tervezetet a pedagógusok egyáltalán nem ismerik, (az ő hátuk mögött és a társadalom háta mögött zajlik, ami zajlik) az alapkérdések tekintetében a döntéshozók meg sem kísérelték a közmegegyezést.

Végezetül két olyan kérdést szeretnénk feltenni, amelyek az OKNT döntésének szempontjából mindenképpen megfontolandók, és amelyekre sem az utóbbi hetekben, sem a tegnapi találkozón nem kaptunk érvényesnek tekinthető választ:

1. Ha ilyen rapid módon lehet teljesen új NAT-ot elfogadtatni, akkor mi garantálja, hogy a hároméven-

kénti NAT felülvizsgálatra hivatkozva ne szülessék minden három esztendőben teljesen új koncepciójú NAT? Szolgáltatná-e ez a magyar közoktatás fejlődését?

2. Alátámasztja-e bármilyen valóban szakmai indok a jelenlegi tervezet 2004-es bevezetésének szükségességét? (Másképpen: szól-e valamilyen szakmai indok az ellen, hogy az új NAT egy valódi vita után, valószínűleg alkalmasabb és jobb változatban 2005-től kerüljön bevezetésre?)

Kedves Kollégánk, kérjük, hogy döntése előtt mérlegelje a fenti szempontokat!

Kérjük, adjon időt mindannyiunknak, tanároknak, szülőknak, nekünk és önmagának is arra, hogy megismerjük egymás véleményét és érveit!

Budapest, 2003. október 15.

Tisztelettel:

Gimnáziumok Országos Szövetsége, Általános Iskolai Igazgatók Országos Szövetsége, Független Pedagógus Fórum, Szakmai Középiskolákért Kulturális Egyesület, Országos Református Tanáregyesület, Sík Sándor Tanáregyesület, Öveges József Tanáregyesület, Luther Szövetség Pedagógiai Szekciója, Magyar Nevelők és Tanárok Egyesülete”

A Reformátusok a Közéletben Alapítvány és a Reformáció és Közélet Társaság szeretettel meghívja Önt az

EURÓPAI KÉRDÉSEK-REFORMÁTUS VÁLASZOK

konferenciasorozat keretében a

„PIACGAZDASÁG ÉS KERESZTYÉN ERKÖLCS”

címmel megrendezésre kerülő nemzetközi konferenciára

Program:

2003. november 7., péntek

- 12,00 Ebéd a konferencia helyszínén
Regisztráció
- 14,00 Megnyitó áhítat: Csomós József püspök (Tiszáninnen)
- 14,20 Megnyitó: Szászfalvi László, a konferencia elnöke; országgyűlési képviselő L. van der Waal, a holland SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij) delegációjának vezetője; ny. EU-képviselő
- 14,50 „A piacgazdaság és a hetedik nap megszentelése” -BALOG Zoltán főosztályvezető, Köztársasági Elnöki Hivatal
- 15,30 A holland SGP előadója: „24 órás piacgazdaság vagy szociális piacgazdaság” – holland szemmel - P. (Peter) SCHALK
- 16,10 Kávészünet
- 16,30 „24 órás piacgazdaság vagy szociális piacgazdaság” – Prof. Dr. BOD Péter Ákos, tanszékvezető egyetemi tanár (Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem)
- 17,15 Fórum
- 18,30 Sajtókonferencia (kis előadóterem)
- 19,30 Állófogadás

2003. november 8., szombat

- 8,00 A Reformáció és Közélet Társaság Közgyűlése
- 9,00 Megnyitó
- 9,05 Áhítat: Prof. Dr. ERDÉLYI Géza püspök (Felvidék)
- 9,35 „A magyarországi privatizáció tapasztalatai az elmúlt másfél évtizedben” – előadás – Dr. MATOLCSI György, volt gazdasági miniszter
- 10,10 „A 'Ne lopj' parancsolat tanításának mai érteleme és üzenete”: -Prof. Dr. B. SZABÓ István püspök (Dunamellék)
- 10,45 Kávészünet
- 11,05 A holland SGP előadója: „A konkurrencia lényege és tartalma a piacgazdaságon belül” -drs. A.P. (Ton) DE JONG
- 11,40 Fórum
- 12,30 A konferencia bezárása: Szászfalvi László elnök, a konferencia elnöke L. van der Waal, a holland SGP párt delegációjának vezetője
- 13,00 Ebéd, elutazás

A konferencián való részvételért 2.000 Ft-ot kérünk; (aminek nem megfizetése azonban ne akadályozzon senkit a konferencián való részvételben.) A Reformáció és Közélet Társaság tagjai számára a részvételi díj magában foglalja a 2003. évi tagdíjat is.

E számunk szerzői:

Czella László	igazgatóhelyettes, Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola, Budapest
Dr. Horkay György	elnök, ORTE
Kiss Sándor	Zsinati Ifjúsági Iroda
Papp Kornél	osztályvezető, Zsinati Iroda
Papp Vilmos	lelképásztor, Budapest-Kőbányai Református Egyházközség
Sajtos Istvánné	óvodapedagógus, Bethlehem Református Óvoda, Budapest
Dr. Szalay Pál	lelképásztor, Kenderesi Református Egyházközség
Takaró Mónika	óvodavezető, Fehér Kavics Kelenföldi Református Óvoda, Budapest

E számunkat
Szentkatolnai Bálint Benedek
fametszetei díszítik

Szentkatolnai Bálint Benedek, Tóthpál Tamás rajza

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél*

Felelős szerkesztők:
Kulin Ágnes és Nagy Villő

Szerkesztőségi titkár:
Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf. 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2003. év számaint a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc alkalommal Stichting Hulp Oost-Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklap 2004. évi számait _____ példányban (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft).

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

cégszerű aláírás

